

**پر امانی دوری دیواند کاکر
کتاب ته یوه کتنه**

داکتر عبدالرحمن زماڼی

Ketabton.com

د رسالې پيژندنه

پراماني دورې د پوهاند کاکړ کتاب ته يوه کتنه

ډاکټر عبدالرحمن زماڼی

د مُسکا خپرندويه مؤسسه

۱۹۹۴ المریز / ۲۰۱۵ میلادی

Muskaapublishing@gmail.com

درسالي نوم:

مؤلف:

ناشر:

تاریخ چاپ:

معلومات:

دمطالبو فهرست

- سريزه 3
- د کاکړ صاحب د کتاب نوي منبع يا سرچينه 5
- د ډاکټر کاکړ دا منبع د انگريزانو د استخباراتو يو رپوټ دی 7
- پر منشي علی احمد خان ورتپل شوي رپوټ د شيخ محبوب علی دی ... 11
- د غزنی د مومندو ميرزا علی احمد خان نه خو د دربار منشي و او نه هم
د دقيقو معلوماتو خاوند 14
- نوي کتنه او که د انگريزانو له فتنو ډکو تبليغاتو په پلويتوب تکراري خبرې؟
..... 17
- د امانی رژيم پر وړاندي د انگريزي دسيسو او توطئو څخه مطلق
انکار: 18
- د امانی نهضت د ناکاميدو پرپه په خپله غازی امان الله خان او افغانانو
په غاړه اچول 19
- دمحمد ولی خان دروازی، غلام صديق خان خرخی او دانگريزانو
نورو مخالفو شخصیتونو بدنامول او پر هغوي د غازي امان الله خان
سره د خیانت تور لگول: 20
- د حقایقو او واقعیتونو د پټ ساتلو هڅې 20
- په تاريخ کې د ستري جعل کاری، کوچنی، بيلگې 22
- سرچينې 30

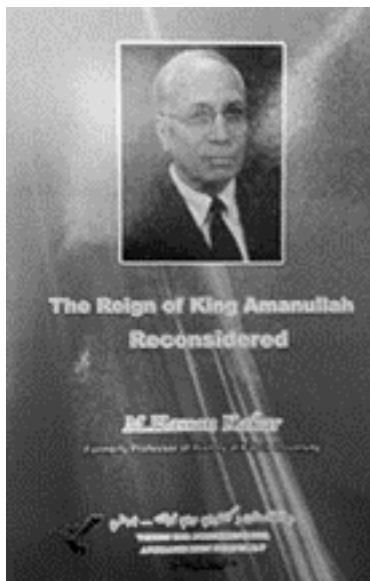
دافغان جرمن انلاين په ويب پاڼه کې د لوستونکو د تبصرو او نظرياتو يوه برخه.....	32
له سويډن څخه محترم استاد سيستاني.....	32
له امريکې څخه محترم مھريور فيض آبادی.....	33
د امريکې څخه محترمه ميرمن ملالی موسی نظام.....	33
د جرمني څخه محترم زلمی کرزی.....	37
د کاليفورنيا څخه داکتر سيد عبدالله کاظم.....	37
له هالنډ څخه محترم محمد اياز نوری.....	39
له امريکې څخه محترم غزنوی غلزی.....	40
له امريکې څخه محترمه ميرمن ملالی موسی نظام.....	41
محترم غزنوی غلزی ساکن امريکا.....	42
له سويډن څخه محترم استاد سيستاني.....	44
له امريکې څخه محترم غزنوی غلزی.....	46
درېمه برخه: پدې هکله د پوهانو مقالې.....	48
گرانوهيوادوالو، د ډاکتر کاکړ کتاب دخپل دمأخذو فهرست څخه ايسته کړی !.....	48
نام رستم به از رستم.....	58
بايد در انتظار جواب پوهاند صاحب کاکړ باشيم.....	61
شناخت من از شاغلی داکتر صاحب کاکړ.....	66

سريزه

محترم پوهاند ډاکټر محمد حسن کاکړ، د کابل پوهنتون د تاريخ پخوانې استاد او سپين رپرې مشر ته د هغوي ځينو شاگردانو د نوميالي افغان مؤرخ خطاب ورکړې او ځينو هم د هيواد د معاصر تاريخ د متخصص په نامه ياد کړيدئ.

ما د ۲۰۱۲ م کال د جنوري د مياشتې په اووه ويشتمه نيټه د کليفورنيا په شمال کې د افغاني کلتوري ټولني په نوښت هغې غونډې کې چې د پوهاند صاحب حسن کاکړ په وياړ جوړه شوې وه، ويلي وو چې «زمونږ په گران هيواد افغانستان کې لکه د ارواښاد احمد علي خان کهزاد، مير غلام محمد غبار او پوهاند عبدالحی حبيبي په شان ستر مؤرخين تير شويدي. خو کاکړ صاحب يواځينې کس دئ چې په تاريخ کې عالی علمي زده کړې لري، او پي ايچ ډي (دکتورا) يې پکې آخستې ده، دوي د تاريخ د استادئ دنده هم پر مخ بوولې او د هغو لږو کسانو په ډله کې هم دئ چې هم يې د افغانستان د خارجه چارو د وزارت د آرشيف او هم د افغانستان د ملي آرشيف د لټولو چانس درلودلې، د انگلستان د بریتانوي هند آرشيف خو به لانه يادوم او تر ټولو مهمه لا دا چې اوس خود مستبدو او مطلق العنانه رژيمونو د تهديد او سانسور ويره هم نشته، نو ځکه هيله لرم چې په نژدې راتلونکې کې د دوي په قلم د افغانستان د معاصر تاريخ په ډيرو تيارو برخورنا و اچول شي».

«د پاچا امان الله واکمنۍ ته یوه نوې کتنه» د پوهاند صاحب د هغه کتاب نوم دی چې په ۱۲۲ مخونو کې په ۲۰۰۵ میلادي کال کې په جرمني کې د افغانستان د کلتوري ودې د ټولني په همت، او په پېښور کې د دانش خپرندويي ټولني د تخنیکي څانگې لخوا چاپ شوي دي.

د دغه لیکنې په تړاو د پوهاند ډاکټر محمد حسن کاکړ کتاب

د کتاب محترمه خپرندويه ټولنه د کتاب په پيلامې کې د یادښت په توگه د دغه کتاب د اهمیت په هکله لیکلي چې «د استاد کاکړ "د پاچا امان الله واکمنۍ ته یوه نوې کتنه" داسې یو اثر دی چې د امانی دورې په هکله د یو شمیر نویو منابعو په رڼا کې ډیر نوي ټکي هم د تاریخ خپرونکو، شاگردانو او مینه والو مخې ته رږدي. دغه اثر په افغاني تاریخي خپرونو کې یوه په زړه پورې اضافه ده».

زه پدغه لنډه لیکنه کې د محترم کاکړ صاحب د دغه کتاب محتوی ته لنډه کتنه کوم، او گورو چې ددوی د دغه کتاب دنوم او محتوی تر منځ څومره

تفاوت موجود دئ؟ ددوې په وینا دغه نوې کتنې کې څه شی نوي دي؟ د واقعیاتو او تحریفاتو په گډولو (یوځای کولو) سره څنگه تاریخي پیښو ته جعلی روایات جوړیږي، او په پای کې په تاریخ کې د درواغو د ثبتولو دپاره په موجودو منابعو او اسنادو کې څرنګه لاسوهنه شوي ده.

د کاکړ صاحب د کتاب نوې منبع یا سرچینه

مخکې لدې چې د پوهاند صاحب کاکړ د کتاب نورو اړخونو ته لار شم، د تاریخي لیکنو د سرچینو د اهمیت په نظر کې نیولو سره به لومړې د دوی د دغه کتاب تر ټولومهمې سرچینې باندې غږیږم. زه په پوره ډاډ سره ویلای شم چې ډاکټر صاحب کاکړ د تاریخ دیوه استاد او مؤرخ په توګه په تاریخ لیکنه کې د اسنادو او مدارکو د سموالي او کره توب په اهمیت تریل هر چا ډیر ښه پوهیږي. ماته د هغوی هغه وینا هم ډیره ښه په یاد ده چې په شمالي کلیفورنیا کې د افغاني کلتوري ټولنې په یوه محفل کې یې د محترم انجینیر صاحب وکیل متین او زما د «جنگ استرداد استقلال افغانستان، جبهه ټول فراموش شده» چترال و کنړ (حقایق نهفته و حرف های ناگفته» جبهه ټول چهارم) د کتاب د مخ کتنې په مناسبت کړې وه:

«تاریخ چې تر څو په ښو ثقه معلوماتو باندې بنا نه وي، هغه (کې) حقیقت ته رسیدل بیا مشکل وي. تاسې داسې وگنئ چې یو خټګر که غواړي یو تعمیر جوړ کړي، هغه اصلي مواد چې ورسره نه وي، هغه تعمیر شوېږي. په بل عبارت سره د تاریخ لیکلو دپاره لومړې شی ضروري ثقه مواد دي، او ډاکټر صاحب ډیر کوشش کړی...»

کاکړ صاحب د خپل دغه اثر د سرچینو او اسنادو په هکله د خپل کتاب په سریزه کې لیکلي چې «د پاچا امان الله د واکمنۍ په اړه په انګریزي او فارسي کې لیکنې ډیرې دي. دلته ما له هغو لیکنو نه کار اخیستی، چې د هغه وخت کسانو کښلې لکه د منشي علي احمد د پاچا امان الله لویدنه، د فیض محمد

کاتب کابل تر محاصرې لاندې، دمیر غلام محمد غبار افغانستان در مسیر تاریخ،...» (۲ مخ).

کاکړ صاحب د خپلې لومړنۍ سرچینې د اهمیت په هکله، په خاصه توګه دیوې نادړې نسخې په اهمیت چې له لندن څخه ورته بناغلي ډاکتر عبدالعلي ارغنداوي استولې ده، داسې ټینګار کوي چې ګواکې « منشي علي احمد، د امان الله نسکوریدنه، د برتانیې د حکومت خپرونه، لندن، ۱۹۲۹، ۳ لیکونکې د غزني مومند، او د امان الله د دربار منشي او د معلوماتو خاوند و. دده د امان الله د دورې په فارسي کې دغه لیکنه د سکاټ په نامه یوه انگریزي په انگریزي اړولې او اوس په لندن کې په برتانوي کتابتون کې خوندي ده. په دغې لیکنې کې د امان الله د واکمنۍ په هکله دغسې دقیق معلومات شته، چې په نورو اثارو کې نه موندل کېږي» (۱۵۴ مخ).

په دغه کتاب کې ددغه نوې منبع پر اهمیت او داچې لیکونکې یې د امان الله خان د دربار منشي او طبعاً د امانی دورې په هکله د لومړي لاس او مهمو معلوماتو خاوند وو، څو-څو ځله اشاره او ټینګار شوې، بلکې تر شلو څلو زیات ترې مطالب نقل شويدي.

دلته دیادونې وړ ده چې د امانی دورې د تاریخ سره زما د بې کچې مینې او تندي له امله څو کاله مخکې زه د کاکړ صاحب سره ددغه سند په موجودیت خبر او دهغوې سره د ښو اړیکو او کتابونو او اسنادو د تبادلې د سابقې په نظر کې نیولو سره ډاډه وم، چې زما هیله به ومني او دا سند به د لوستلو دپاره راکړي. خو جناب کاکړ صاحب نه یواځې دا چې ماته ددغه سند دکاپي کولو، او یا دهغوې په موجودیت کې د لوستلو اجازه رانکړه، بلکې د حیرانتیا خبره خولاداوه چې ماته یې دهغه دښودلو څخه هم ډډه وکړه. زه د محترم کاکړ صاحب په دغه روښې لومړې متاثره شوم، خو بیا مې د ځان سره فکر وکړ چې خیر دئ، ځینې کسان غواړي چه مهم اسناد یواځې د هغوې په

انحصار کې اوسي، خو د دغه مهم اثر د پيدا كولو تلوسه مې لا نوره هم زياته شوه. په پاې كې زه بريالې شوم چې د خپلو خير نيزو كتابونو د پاره د اسنادو د پيدا كولو په لړ كې د بریتانوي هند د ارشيف څخه د نورو اسنادو په ترڅ كې دا اثر هم لاسته راوړم، او كاكړ صاحب ته يې هم وښاييم، او پر هغوي يې تصديق كړم چې «هو! دا هماغه ليكنه ده».

زه د دغه اثر په لوستلو سره د كاكړ صاحب د دغه غير عادي چلند په راز پوه شوم، او پوه شوم چې دا آشنا ليكنه مې څو كاله دمخه د انگلستان په آرشيف كې كتلې وه. او دا راته ثابته شوه چې دا ليكنه نه يواځې د منشي علي احمد خان نه ده، بلكې منشي علي احمد خان هم هيڅ وخت د غازي امان الله خان منشي نه وو او د خپريدو كال يې هم د ۱۹۲۹ پر ځاى ۱۹۳۰ م كال، او د خپريدو ځاى يې هم لندن نه بلكې د هندوستان ډيلي وو.

د ډاكټر كاكړ دا منبع د انگرېزانو د استخباراتو يو رپوټ دى

هو! هغه ليكنه چه كاكړ صاحب پرې د خپل كتاب تر ټولو د معتبرې، نادري او مهمې سرچينې په توگه استناد كوي، او د غازي امان الله خان د دربار د منشي (؟) د غزني د مومندو د علي احمد خان په نوم يې يادوي، The Fall of Amanullah يا د امان الله سقوط نومبيري، چې د خپريدو كال يې ۱۹۳۰ م كال دى.

دا لیکنه د افغانستان او د هغې د پولو (سرحدونو) په هکله د انگریزي
استخباراتو د پتو اسنادو د دوسیو په فهرست کې چې اوس له محرमितه
راوتلي او یوه برخه یې د خپرونکو
پرمخ پرانیستل شوي، په لاندې
ډول پیژندل شويده:

The fall of Amanullah.

Translated from the Persian of
Shaikh Ali Mahboub by Maj
Robert Noel Girling Scott

Foreign & Political Department,
Mar 1930

Physical description: [2], 61p.
map, 33cm.

File number: L/P&S/20/B289

Notes: Secret

Delhi: Government of India
Press, 1930

د امان لله سقوط

د شیخ علي محبوب د فارسي څخه

د تورن رابرت نول گیرلینگ

سکات ژباړه

د باندنيو او سياسي چارو څانگه،

د ۱۹۳۰ کال د مارچ میاشت

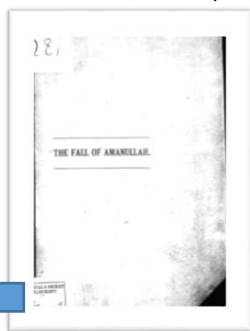
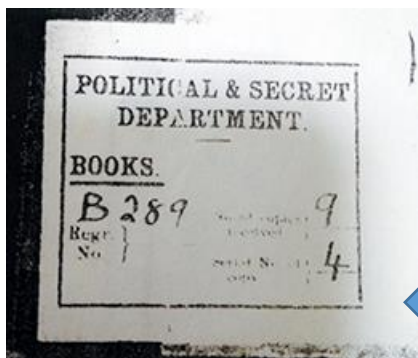
د فزیکي مشخصات: ۲۱ پاڼې او

نقشه

د دوسیې نمبر L/P&S/20/B289

یادونه: پټ (محرّم)

ډیلي، د هند د حکومت چاپخای. ۱۹۳۰

دا لیکنه چې د پوهاند کاکړ او نورو لخوا په جعلی توگه د غازي امان الله خان د دربار پر جعلی منشي باندي تپل شوې، دافغانستان د خپلواکۍ د گټونکي غازي امان الله خان پر وړاندې د انگریزي ډيرو تخريبي تبلیغاتو سرچینه، (۲۱) مخه لري، او دغزني او دهغې د شاوخوا سیمو یوه هغه نقشه هم پکې ځای پر ځای شوې چې په بریتانوي هند کې د انگریزانو استخباراتي مامورینو جوړه کړیده.

دا لیکنه په لسو برخو کې تنظیم شویده چې لومړۍ برخه کې یې د سرخبري، دوهمه کې دافغانستان د پرمختگ دپاره د غازي امان الله خان اصلاحاتو، دریمه برخه کې اروپا ته د غازي امان الله خان سفر او هغه پېښې چې په دغه موده کې شوي، څلورمه برخه کې د سفر نه د غازي امان الله خان راستنیدل و د لویې جرگې جوړول، پنځمه برخه کې د اغتشاشاتو عوامل، شپږمه برخه کې د شینوارو اغتشاش، پر کابل د حبیب الله کلکاني حمله او قندهار ته د غازي امان الله خان روانیدل، او مه برخه کې د کندهار پېښې، اتمه برخه کې قندهار ته د عنایت الله خان رسیدل، د مقر پېښې او هرات ته د تگ تیاری، نهمه برخه کې د غازي امان الله خان په چارو کې د روسیې او ایران دلچسپي، او لسمه برخه کې د غزنی پر لورې د غازي امان الله خان پرمختگ او بیا د افغانستان نه وتل راغلي دي.

د افغانستان په هکله په لندن کې د بریتانوي هند په دفتر پورې مربوط د انگریزانو په آرشیف کې د موجودو اسنادو په لړ کې پر محرمانه رپوتونو، مکتوبونو، تلگرامونو او ورځنیو استخباراتي رپوتونو سربیره چې د څیړونکو او مؤرخینو دپاره اهمیت او تاریخي ارزښت لري، د لارو، پولو، اشخاصو او قامونو، او کلنیو رپوتونو په شان داسې اسناد هم شته چې د انگریزي استعمار دپاره یې سوق الجیشي ارزښت درلود.

البته د څو کلنو رپوتونو په ترڅ کې دا د آرشیف یواځینې رپوت هم ندی. په لاندني جدول کې د ډول گڼ شمیر رپونه شامل دي:

د بریتانوي هند د انگریزي مسلمانو ایجنټانو او مأمورینو لخواه د ۱۹۰۷ او ۱۹۳۱ کلونو ترمنځ د جوړو شوو رپوټونو څو بیلگې	
Final report on Afghanistan by Fakir Saiyid Iftikhar-ud-Din, British Agent at Kabul. [Government of India Foreign Department], 1907-1910.	په کابل کې د انگریزانو د ایجنټ فقیر سید افتخارالدین لخوا د افغانستان په هکله وروستنې رپوټ [د هند د حکومت د باندنیو چارو دفتر]، ۱۹۰۷ تر ۱۹۱۰.
Final report on Afghanistan by Malik Talib Mehdi Khan, British Agent at Kabul, [Government of India Foreign Department], 910-1913.	په کابل کې د انگریزانو د ایجنټ ملک طالب مهدي خان لخوا د افغانستان په هکله وروستنې رپوټ [د هند د حکومت د باندنیو چارو دفتر]، ۱۹۱۰ تر ۱۹۱۳ کلونه.
Précis on Afghan affairs. Lt-Col Charles Joseph Windham, Indian Army [Government of India Foreign & Political Department].	د ډگرمن چارلس جوزیف ویندهم لخوا د افغانستان د چارو لنډیز [د هند د حکومت د باندنیو او سیاسي چارو دفتر].
A précis on Afghan affairs from February 1919 to September 1927. Compiled by Richard Roy Maconachie Foreign and Political Department, Government of India.	د ۱۹۱۹ کال د فبروري څخه د ۱۹۲۷ کال د سپتمبر پورې د ریچارد مکونچی لخوا راټول شوي د افغانستان د چارو لنډیز [د هند د حکومت د باندنیو او سیاسي چارو دفتر].
Summary of events in Afghanistan 1st July 1928 to 30th Jun 1929. Compiled by the General Staff.	د هند د حکومت د پوځي قوماندانۍ لخوا د ۱۹۲۸ د جولای د لومړۍ نېټې څخه د ۱۹۲۹ کال د جولای تر ۳۰ مې نېټې پورې د افغانستان د پېښو لنډیز.
The fall of Amanullah. Translated from the Persian of Shaikh Ali Mahboub by Maj Robert Noel Girling Scott Foreign & Political Department, Mar 1930. Delhi: Government of India Press, 1930.	د امان لله سقوط، د شیخ علي محبوب د فارسي څخه د تورن رابرت نول گیرلینگ سکات ژباړه، د باندنیو او سیاسي چارو څانگه، د ۱۹۳۰ کال د مارچ

	مياشت. ډيلي، د هند د حکومت چاپخاي
Review of events in Afghanistan 1st July 1931 to 30th June 1932. Compiled by the General Staff. Simla: Government of India Press, 1932.	د ۱۹۳۱ د جولای د لومړۍ نيټې څخه د ۱۹۳۲ کال د جون تر ۳۰مې نيټې پورې د هند د حکومت د پوځي قوماندانۍ لخوا راټول شوی د افغانستان پېښو ته کتنه.

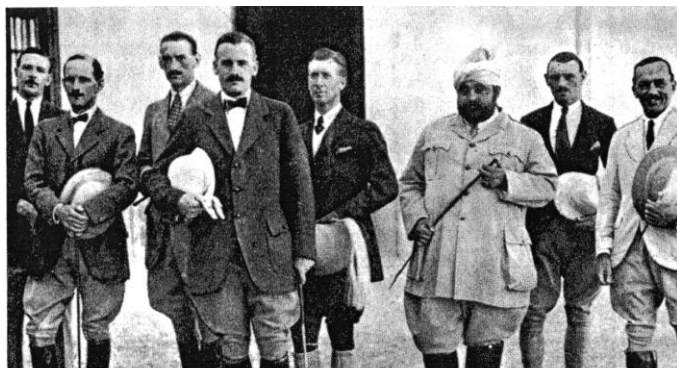
که چيرې د تل په شان د پوهاند کاکړ صاحب دا ادعا رښتيا وي چې په انگلستان کې يې د خپلې اوه کلنې زده کړې په موده کې د انگریزانو د آرشيف څخه گټه اخیستې او د دغو دو سېو دومره دورې يې تنفس کړې چې سربې يې لا تر اوسه خوړېږي، نو بيا خو به د دغو آثارو په موجودیت هم خبر وي، او دا به ورته معلومه وي چې د امان الله خان د سقوط يا پریوتنې ليکنه د منشي علی احمد خان نه ده، بلکې د شيخ علي محبوب د فارسي څخه د تورن رابرت نول گيرلینگ سکات هغه ژباړه ده چې د باندنيو او سياسي چارو د څانگې لخوا د ۱۹۳۰ کال د مارچ په مياشت کې په ډهلي کې خپره شويده.

پو منشي علی احمد خان ورتپل شوي رپوټ د شيخ محبوب علی دئ

انگریزي مأمورین په افغانستان کې په خپل سفارت او قونسلگریو کې د نورو دندو په څنگ کې د استخباراتي معلوماتو د راټولولو په پراخه عملیاتو هم بوخت وو. په امانی دورې کې په کابل کې د انگریزانو سفیر، فرانسیس همفریز (Sir Francis Humphrys)، د امانی رژیم پر وړاندې د انگریزي دسیسو او توطئو په جوړولو کې خورا ستره برخه درلوده. همفریز تر هغه دمخه د ۱۹۰۴ او ۱۹۱۷ کلونو په ترڅ کې د شمال لویدیځ د سرحدي صوبې (ایالت) په بیلابیلو چوکيو کار کړې او په ۱۹۱۸ کال کې يې د یو څه وخت د پاره په هندوستان کې د بریتانوي نوې جوړې شوې هوايي قواکې هم

خدمت کړې ؤ. هغه بیا وروسته د خیبر ایجنسی د پولیټیکل ایجنټ او د بریتانوي هند د باندنیو چارو د وزارت د مرستیال دندې پر مخ بیولي او د افغانستان چارو او افغانانو خصوصیاتو سره ښه آشنا ؤ.

همفریز د افغانستان د خپلواکۍ او د ۱۹۲۱ کال د نومبر د ۲۲ مې نېټې د معاهدې نه وروسته په کابل کې د انگریزانو د لومړني سفیر په توګه و ټاکل شو او د ۱۹۲۲ کال د جنوري د ۲۷ مې نېټې څخه وروسته د غازي امان الله خان

سفیر همفریز، د ختیځو چارو د سکرتر شیخ محبوب علی او په کابل کې د انگلستان د سفارت یو شمیر نورو غړو سره

د حکومت تر پاي او د انگریزي د سیسو تر بریالیتوبه هلته ؤ. د همفریز میرمن هم په شمال لویدیځ سرحدي ایالت کې د انگریزانو د لومړني او مشهور عمومي کمیشنر «هیرالد دین» لور وه.

شيخ محبوب علي د سفير همفريز تر ټولو زيات فعاله هندوستانې مأمورؤ، چې د همفريز په شان يې د بریتانوي هند په سياسي چارو کې زياته تجربه درلوده، او په کابل کې يې د انگلستان په سفارت کې د ختيځو چارو د سکرتر او مستشار په نامه هره مياشت د استخباراتي فعاليتونو د پاره شپږ زره (۲۰۰۰) هندي روپۍ مصرفولي چې دا هغه وخت ډيرې زياتې پيسې وې. (۱) د استاد فضل غني مجددی په وينا حضرت صاحب محمد صادق مجددی ليکلي دي چې په کابل کې د انگلستان د سفارت د شرقي چارو سکرتر د حبيب الله خان [کلکانی] سره هم اړيکي درلودلې، او د ۱۹۲۸ کال د دسمبر په مياشت کې يې د انگلستان د سفارت په روغتون کې د هغه د

د ختيځو چارو سکرتر شيخ محبوب علي وروسته د پوليتيکل ايجنټ په توگه د آزادو قبایلو په منځ کې

تېونو علاج کړې ؤ. (۲)

په جلال آباد او قندهار کې د انگریزانو قونسلانو هم د شيخ محبوب علي د لاس لاندې د انگریزانو د دسيسو په پلي کولو کې کار کولو، چې په دوې کې

د شینوارو د اغتشاش په دوران کې د جلال آباد قونسل جهانگیر خان ډیر مهم او حساسه رول درلود.

لکه چې د انگلستان د آرشیف د اسنادو څخه څرگندیږي، د «امان الله د سقوط» په نامه رپوټ، چې د پوهاند صاحب کاکړ د کتاب یواځینې نوې او بیا ترټولو مهم ماخذ دی، د شیخ محبوب علی لیکنه ده، او دغه لیکنه په غلطه توګه په منشي علي احمد خان ورتپل شوې ده.

اوس چې مو د انگریزانو د استخباراتو د رپوټ اصلي لیکونکې، شیخ محبوب علی خان، وپېژندو، راشئ چې وویو دا منشي علي احمد خان چې کاکړ صاحب یې د غازي امان الله خان د دربار منشي بولي څوک و، او تر کومه حده یې معلومات سم او د ډاډ وړ کیدای شي.

د غزني د مومندو میرزا علی احمد خان نه خو د دربار منشي و او نه هم د دقیقو معلوماتو خاوند

د بریتانوي هند د آرشیف د اسنادو د «څوک څوک دی؟» یا Who is who د دویمې په اساس میرزا علی احمد خان د فقیر احمد خان ځوي د غزني اوسیدونکې د امانی دولت په لومړیو وختو کې د ګمرک د څانګې یو قراردادي و، وروسته یې د غزني د حاکم د شخصي منشي په توګه دنده سر ته رسوله، او تر هغې وروسته بریالې شو چې په وار سره د جلال آباد، مزار او قندهار نائب الحکومه سره د نهو کلونو دپاره د منشي وظيفه سر ته ورسوي. میرزا علی احمد خان په امانی دورې کې کله چې غازي امان الله خان د قندهار د چارو څخه کتنه وکړه، د اعليحضرت لخوا تقدیر او د ستور نېټن تر لاسه کړ او وروسته د قندهار د سرحداتو مامور وټاکل شو.

میرزا علی احمد خان یواځې په هغه موده کې چې د سقوي اغتشاش په نامه مشهوره شوې، هغه وخت چې غازي امان الله خان قندهار ته لاړ او هلته د شورا د منشي په توګه وټاکل شو او د افغانستان څخه د غازي امان الله خان

تروتلو پورې، یواځې د څو محدودو میاشتو دپاره، دا وظیفه سرته رسوله

د پېښې جریان داسې ؤ چې غازي امان الله خان د خپل لږ شمیر وزیرانو او مشاورینو سره د ۱۳۰۷ کال د جدي د میاشتي په ۲۴ مه نیټه (د ۱۹۲۹ کال د جنوري په ۱۴ مه) قندهار ته لاړ او د خپل ورور سردار عنایت الله خان د سرنوشت تر معلومیدو پورې یې پرته لدې چې د خلکو سره تماس ونیسي، انتظار وویست. قندهار ته د عنایت الله خان په رسیدو سره دواړه وروڼه د قندهار د ارگ په برنډه کې د قندهار او شاوخوا سیمو خلکو سره وکتل. غازي امان الله خان د وروستنیو پېښو د شرحې په ترڅ کې د کورنیو او باندنیو دښمنانو لخوا دهغه د اصلاحاتو نا سم تعبیر، او د کورنۍ جگړې او بې گناهو خلکو د مرگ ژوبلې د مخنیوي په هیله د قدرت څخه د گونډه کیدو او عنایت الله خان ته د چارو د سپارلو په هکله وینا وکړه، او حاضرینو ته یې واک ورکړ ترڅو د جهل او وحشت سره د مبارزې او نظم او امنیت د اعادې دپار د هغه او هغه د ورور ترمنځه یو تن انتخاب کړي. د خلکو لیوالتیا بیا هم خپله امان الله خان ته وه، او سره لدې چې د هغه څخه یې یو څه شکایتونه او گیلې درلودې، بیا یې د هغه د واکمنۍ هرکلی وکړ، او هغه ته یې د خپل ملاتړ اطمینان ورکړ. (۳)

د هغې په سبا، پاچا په سلامخانه کې یو مجلس جوړ او خپله نوې کابینه وټاکله چې په هغې کې عبدالعزیز خان ته د حربیې د وزارت مسئولیت او غلام صدیق خان څرخي ته د باندنیو چارو د وزارت مسئولیت ورکړل شو. میرزا محمد عمر خان هم د حضور دمنشی او میرزا علی احمد خان مهمند دشورا د منشی په توگه وټاکل شول. د کورنیو چارو وزیر عبدالاحد خان، مأمورینو او خلکو ته د امان الله خان د بیا پاچاکیدو او سردار عنایت الله خان د استعفا خبر ورکړ. د دولتي ادارو نوي تشکیلات جوړ او د هغو د بودجې په تصویب کولو سره د حکومت څرخونو بیا حرکت او فعالیت پیل

کړ. د باندنيو چارو وزير، غلام صديق خان خرخی، هم د تلگراف په ذريعه د افغاني سفارتونو له لارې دنيا ته د غازي امان الله خان د بيا پاچا کيدو خبر ورکړ. (۴)

وروسته له هغې چه غازي امان الله خان له قندهار او افغانستان څخه ووت، ميرزا علي احمد خان هم د خپلې کورنۍ سره کوټې ته لاړ. هغه په ۱۹۳۰ کال کې بيرته کابل ته راستون شو او تر ۱۹۳۵ کاله پورې په غزني کې بيکاره او سيدو، د ۱۹۳۲-۱۹۳۷ کلونو تر منځ يې په غزني کې د عسکري قواوو د آذوقې قرارداد درلود. د ۱۹۳۸ کال د سپتمبر په مياشت کې د دولت د مخالفو سلیمانخيلو سره د ملگرتوب په شک تر څارنې لاندې ؤ، او په پاې کې په ۱۹۳۹ کال کې د کار موندلو دپاره کابل ته لاړ او د يوه مخور په سپارښتنه د فوائد عامې په څانگه کې مقرر شو.

خرنگه چې ميرزا علي احمد خان يواځې د يوې لنډې مودې دپاره مخکې لدې چې غازي امان الله خان هيواد پرېږدي، په نوو تشکيلاتو کې د شورا د منشي په توگه وټاکل شو، نو جناب پوهاند صاحب کاکړ دا دعوه نشي کولاي چې هغه به د امانی دورې په هکله د کره او زياتو معلوماتو خاوند وي. يواځې امکان لري چې شيخ محبوب علي خان د خپل رپوټ په يوه برخه کې، هغه هم د ۱۹۲۹ کال په لومړيو مياشتو کې د قندهار، غزني او مقر په پيښو کې د ميرزا علي احمد خان د معلوماتو څخه چې شخصاً هلته حاضر ؤ، استفاده کړي وي.

نود پورتنیو معلوماتو په رڼا کې د ډاکټر صاحب کاکړ د کتاب د ترټولو نوي او معتبر ماخذ په هکله دې نتيجې ته رسيدلې شو چې د هغوي د ادعا په خلاف:

- لومړې، دا ليکنه د منشي علي احمد خان نه ده.

- دوهم، میرزا علی احمد خان نه خود غازي امان الله خان د دربار منشی ؤ، او نه یې هم د خپل موقف په اساس کره او دقیق معلومات درلودلې شو.
- دریم، د کاکړ صاحب د ادعا په خلاف دا معلومات یواځې په هغه کتاب پورې منحصره ندي.
- څلورم، دا کتاب په حقیقت کې د انگریزانو د استخباراتو یوه لیکنه ده او د بریتانوي هند په دفتر پورې اړه لري.
- پنځم، د هغه اصلی لیکونکې شیخ محبوب علی خان، په کابل کې د انگریزانو په سفارت کې د ختیځو چارو سکرتر دی.

څرنگه چې په د تاریخ لیکنې په اساساتو کې د معتبره او لومړي لاس اسنادو څخه کار اخیستل مهم دي، نو آیا کولې شو چې د امانی دورې په هکله د پوهاند صاحب کاکړ کتاب د اعتبار وړ وگڼو؟

آیا پر داسې لیکنو او اسنادو ولاړد «پاچا امان الله واکمنی. ته یوه نوې کتنه» کتاب په رښتیا هم د تاریخ څیړونکو، شاگردانو او مینه والو ته په افغاني تاریخي څیړنو کې یوه زړه پورې اضافه گڼلای شو؟

نوي کتنه او که د انگریزانو له فتنو ډکو تبلیغاتو په پلویتوب تکراري خبرې ؟

هغه څه چې د جناب ډاکټر صاحب کاکړ «د پاچا امان الله واکمنی. ته یوه نوې کتنه» کتاب کې نوي ندي، هماغه د انگریزانو له فتنو ډک تبلیغات دي. کاکړ صاحب د تاریخي حقایقو پر ځای، د نوې کتنې تر نامه لاندې، پرته له باوري اسنادو او مدارکو، دیوه انگریزی ایجنټ د یوې لیکنې په استناد، پر حقایقو او واقعیتونو د جعل او تحریف پرده غوړوي، او داماني رژیم د لومړي درجه دښمن د تبلیغاتو په مرسته خپلې پیژندل شوې لیدلورې بیا تکراروي. دلته ستاسې پاملرنه څو بیلگو ته را اړوم:

د امانی رژیم پر وړاندې د انگریزي دسیسو او توطئو څخه مطلق انکار :

ډاکټر صاحب کاکړ د انگریزي دسیسو د اسنادو نه لیدل یا نه شتون، د دسیسو د نشتوالي دلیل گڼي او وايي چې «ډاکټر اد مک چې خپل کتاب يې د برتانيې او هند د حکومت د رسمي پاڼو او راپورونو له مخې ليکلی داسې کومه ليکنه نه ده لیدلې، چې انگریزانو به د پاچا امان الله په نسکورولو کې لاس لرلې وي» (۱۳۸ مخ). «په افغانانو کې تر اوسه هم اوریدل کيږي، چې د پاچا امان الله نظام د انگریزانو په توطیو سره نسکور شوی. منشی علی احمد په دې اړه وايي چې په خپله په افغانستان کې هغه علتونه چې د انقلاب سبب شول، د افغان مامورانو او درباریانو له خوا د برتانيې حکومت توطیو ته منسوب شوي دي. (هماغه ځای). «تر اوسه پورې دغسې ليکنه لیدل شوې نه ده چې د هغې له مخې به د پاچا (امان الله) په نسکوریدو کې د هند حکومت لاس لرلې وي» (۱۳۸ و ۱۳۹ مخونه).

ډاکټر صاحب کاکړ د خپل دغه دريځ څخه د دفاع په غرض پښه اوږدوي او داسې استدلال کوي چې «د برتانوي هند او د برتانيې د حکومت سياست دا نه و، چې د امان الله نظام دې نسکور شي، هغه هم د دې اړه مارانو له خوا چې په واک کیدو سره به يې افغانستان په حتمي ډول او هندوستان په احتمالي ډول نارام وي» (۱۳۹ مخ). البته دا لومړې ځل ندی چې ډاکټر کاکړ داسې استدلال کوي. هغه تر دې پخوا هم ویلي چې زه تر اوسه داسې سند سره مخامخ شوې نه يم چې څرگنده کړي انگریزانو د اعليحضرت امان الله خان په نسکورولو کې لاس لرلې وي. هغه حتی دعوه کوي چې «...انگریزانو د امان الله خان ځکه ملاتړ (حمایت) کوو چې هغه د عصري کولو (پرمختگ) او ټولني د مدني کولو پلوي و»^۱.

۱. د امریکا غږ راډیو آشنا د پروگرام سره د ۱۳۸۷ کال د زمري د میاشتې د ۲۹ مې (۲۰۰۷ میلادي کال د اگست د ۱۸ مې) نیتې په پروگرام کې د افغانستان د خپلواکۍ د گټلو د اته

د امانې نهضت د ناکامیدو پر په خپله غازي امان الله خان او افغانانو په غاړه

اچول

انگریزي استعمار سره له دې چې یو قوي افغانستان او غازي امان الله خان خپلې واکمنۍ او سیاسي، اقتصادي او پوځي گټو ته لویې گواښ گانه، او د غازي امان الله خان د وژلو او له منځه وړلو د دسیسو او توطیو په څنگ کې یې د هغه د سلطنت د نسکورولو د پاره د هر فرصت څخه استفاده کوله، او په دې لاره کې یې د مذهبي مشرانو او دولت د مخالفینو د لمسولو او مرستې هېڅ کوښښ نه سپماوه، تل دا تبلیغ کړې دئ چې گواکې د امانې رژیم د نسکوریدو اصلي سبب د اصلاحاتو د پروگرام د پیل کولو له امله د غازي امان الله خان اشتباهات وو، چې خلکو ته د منلو وړ نه وو.

ډاکټر کاکړ هم د خپل کتاب له پیله، د تاریخي حقایقو پرځای د انگریزانو د تبلیغات سم گڼي او د خپل کتاب د لومړنیو خبرو په لومړني پراگراف کې لیکي چې «دی (امان الله خان) هغه لومړې افغان واکمن دئ چې د ټولني د مدني کولو او عصري کولو لپاره یې پراخ سمونونه پلي کړل او د هغو له امله له وطن نه وشړل شو» (۱۴ مخ). گواکې دا د افغانستان باندني دښمنان او د هغوي داخلي ایجتیان نه، بلکې د افغانستان خلک وو، چې هغه یې د هیواد پرېښودو ته مجبوره کړ. د یادونې وړ ده چې کاکړ صاحب په خپل کتاب کې بیا بیا غازي امان الله خان د انگریزانو په سبک او لهجه په سپکه تش د «امان الله» په نامه یادوي او د د هغه په هکله د «وشړل شو» او «په پښو کې ورغړیدو» په شان داسې ژبه استعمالوي، چه د دغه ستر شخصیت په وړاندې د انگریزانو د نفرت او کرکې د انتها څرگندونه کوي.

اتیاوم تلین په مناسبت د کابل او کلیفورنیا څخه د تاریخ د دوو کارپوهانو، استاد حبیب الله رفیع و ډاکټر کاکړ سره مرکه

دمحمد ولی خان دروازی، غلام صدیق خان خرخی او دانگریزانو نورو مخالفو شخصیتونو بدنامول او پر هغوي د غازي امان الله خان سره د خیانت تور لگول:

کاکړ صاحب پرته له کوم تاریخي معتبر سند او مدرک څخه، بیا هم د انگریزي ایجنټ د لیکنې په اساس د قضاوت پر گدی کښینی او د غازي امان الله خان د نژدې ملگرو او انگریز دښمنو شخصیتونو د کرکټر د وژنې حکم صادروي او لیکي چې «غلام صدیق او محمد ولی د پروگرام له مخې په پټه د شینوارو او کوهدامن د داړه مارانو په لمسولو سره بې امنیتي واقعي کړي او د کابل د نسکوریدلو لپاره ډگر هوار کړو» (۱۳۲ مخ).

د حقایقو او واقعیتونو د پټ ساتلو هڅې

د ډاکټر صاحب کاکړ په دې کتاب کې د ضد او نقیض لیکلو زیاتو مواردو سره مخامخ کیږو. البته دا ضد او نقیض لیکل له دې امله نه دي چې مؤلف د مختلفو سرچینو او اړخونو څخه پر پښو او روایاتو رڼا واچوي، بلکې داسې هڅه ده چې د رښتیا او دروغو په یوځای کولو سره د لوستونکي ذهن سرگردانه او مغشوش کاندې. مونږ د گران هیواد په معاصر تاریخ کې داسې نور مثالونه هم لرو چې د همدې ډول تحریفاتو په نتیجه کې یې ډیر کسان د شخصیت پرستی، شاه پرستی او بیگانه پرستی په دام کې راگیر کړي دي.

یوې دوو بیلگو ته پاملرنه وکړی او خپله پرې قضاوت وکړی:

– ډاکټر صاحب کاکړ لومړې لیکي چې «...غازي امان الله په افغانستان کې د لومړي ځل دپاره د دغسې بنسټیزو سمونونو په پلي کولو پیل وکړ، چې په هغو سره افغان ټولنه مدني، سیاسي نظام عصري او د فرد خپلواکي واقعي کړي» (۱۳ مخ). هغه بیا هم په ۱۲۸ او ۱۲۹ مخونو کې د بیلابیلو آثارو په حواله یوځل بیا د ټولني د مدني کولو او د سیاسي نظام عصري کولو ته گوته نیسي د غازي امان الله خان په واکمنۍ کې د

قانون د حاکمیت صفتونو ته ادامه ورکوي چې « د پاچا امان الله په څه لږ لس کلنې دورې کې هېڅ افغان د سیاسي نظر د څرگندولو له امله بندې شوی نه دی . دا چې په هغه وخت کې سیاسي ډلې له افراطي مفکورو سره فعالې وې، د همدغه آزادۍ له برکته و. پاچا امان الله دیوه پاک زړې واکمن په توگه د جاسوسی (استخباراتو) له څانگې نه کار وانه خيست. بنځو ته د ځينو اساسي حقوقو په منلو سره پاچا امان الله د ټولني د مدني کولو په لور یو بل مهم گام پورته کړ. د ټولني د مدني کولو په لور یو بل اساسي گام د پوهنې عام کول وو، چې پاچا ددغه نظر له مخې واخيستل شو، چې "باید کوشش ما و شما در عالم بودن و دانسته شدن تمام افراد افغانستان باشد اگر چه مسلمان باشد یا هندو و یا دیگر کسی باشد" ده له پوهې او پوهنې او فن سره دغومره علاقمندی لرله، چې په کال ۱۹۱۴ کی یې د محمود طرزي له ثريا نومې لور سره د خپل واده لگښت د یوه ښوونځي د جوړولو لپاره خاص (وقف) کړ.

خو ډاکټر صاحب کاکړ وروسته د غازي امان الله خان په هکله بل څه وايي او ليکي چې «هغه د امنیت د گډوډونکو په برابر کې هغسې بې رحم و لکه نيکه چې بې و. د هغو د له مينځ نه وړلو لپاره یې سم له لاسه د اعدام حکم ورکاوه، بې له دې چې د اعدام پایلې په نظر کې ونيسي» (۱۳۲ مخ).

— ډاکټر صاحب کاکړ ليکي چې «په دغه ډول افغانانو د پاچا امان الله په مشرۍ په جنگ او سولې سره له انگریزانو نه خپله پوره خپلواکي له ۳۹ کلونو نه وروسته ترلاسه کړه. افغانستان د نړۍ پوره خپلواکه هیوادونو په قطار کې سرهسکې ودرید او افغانان سر لوري شول او پاچا امان الله غازي وپیژندل شو او په نړۍ کې یې نوم وایست، خود سرحد د پښتني قومونو په اړه اساسي څه ونه شول» (۲۵ مخ).

خو بيا په يوه بل ځاي کې ليکي چې «البته په دې کې شک نشته چې د افغانستان او د هند حکومت اړيکې د ختيځو پښتنو په سر کې کيچن و او احتمال لري، چې د هند د حکومت سرحدې مامورانو به د خپلو معاش خورو ملايانو له لارې د پاچا امان الله او ملکې ثريا پر ضد لمسونې کړي وي. که دغه لمسونې په رښتيا شوي وي، هغه به لمسونې وي، نه نظامي عمل» (۱۳۹ او ۱۴۰ مخونه).

کاکړ صاحب آفرين مو په داسې مهارت شه چې خلکو ته په شاتو کې زهر ورکوی!

په تاريخ کې د سترې جعل کارۍ کوچنۍ بيلگې

البته البته د کاکړ صاحب په کتاب کې ټول شيان هم تکراري ندي. په اوبو د نورو لاهو شوو گلونو يو څو نمونو ته يې پاملرنه وکړی:

1. ډاکټر کاکړ ليکي چې «امير امان الله بيا زما د يوې باوري سرچينې په حواله د خپل بندي تره د وژنې سبب شو (۱۸ مخ). دلته د سردار نصرالله خان د مړينې د پيښې څخه تقريباً يوه پيړۍ وروسته هم کاکړ صاحب د خپلې باوري سرچينې د ښودلو جرئت نه کوي، او نه حاضرېږي چې د هغې پيښې جريان او څرنگوالي وښايي. ولې کاکړ صاحب نه غواړي چې خلکو ته حقيقت څرگند شي؟
2. ډاکټر کاکړ په يوه بل ځاي کې ليکي چې «امير حبيب الله خان وروسته له دې چې (استاد خليلي د پلار مستوفی الممالک د رپوټ په اساس د امان الله خان او د هغې د مور لخوا د ده د وژلو) په دغه توطيې ځان نور هم باوري کړ، پريکړه وکړه چې امان الله وژني او مور يې طلاقه کړي، خو دوې چې د امير د پريکړې نه خبر شول، نصرالله ته لارل او په پښو کې يې ورغړيدل او په عذر او زاری يې ترينه و غوښتل، چې امير ته يې شفاعت وکړي» (۱۲ او ۱۷ مخونه).

دلته کاکړ صاحب دوه بیلابیلې پېښې سره یوځای کوي او د تاریخي حقایقو په بدلولو سره ځان خپل هدف ته رسوي، یا په بله ژبه، اوبه څرې او ماهیان نیسي. لومړۍ پېښه د مستوفی الممالک میرزا محمد حسین خان لخوا امیر ته د امان الله خان په هکله د رپوټونو ورکول وو. دا یو منل شوی حقیقت دی چې مستوفی الممالک هغه ترسختې څارنې او تعقیب لاندې درلود، او د امیر او ځوی ترمنځه د مناسباتو د خرابولو دپاره یې پر امیر د ډزو او په کابل کې د پټو خپرونو په شان هر حرکت پر هغه تپلو.

دوهمه کاملاً جلا پېښه د غازي امان الله خان د مور د طلاق گواښ وو، چې په څپیره د امیر حبیب الله خان د وهلو وروسته منع ته راغلې او په رښتیا هم د نصر الله خان په منځگړتیا حل شوې وه. دا پېښه د چهلستون په قصر کې د امیر حبیب الله خان د عیاشۍ په هغه محفل کې منع ته راغلې وه چې د امیر خور، اخت السراج، ورته برابر کړی و. کله چې د امان الله خان مور، علیا حضرت د دغه محفل نه خبریږي، په چټکۍ سره ځان د چهلستون ماڼۍ ته رسوي، ناڅاپه قصر ته ننوځي، او ځان اخت السراج ته چې د امیر څنگ ته ولاړه وي، رسوي او هغې ته یوه سخته څپیره حواله کوي. خو اخت السراج ځان په چټکۍ سره شاته کوي او څپیره د امیر پرمخ وربرابریږي. د امیر پرمخ د ملکې د څپیرې آواز ټول خلک اوري او د دغه نندارې په لیدو ټول حاضرین خاندې او وایي چې د امیر د عیش محفل په غیښ تبدیل شو.

د تاریخي پېښو د متن څخه د خاص مقصد دپاره د ټاکل شوو جملاتو راویستل او هغه په بله بڼه خلکو ته رسول که د تاریخ بدلول او د شخصیت ترور نه وي، نو په څه نوم یې یادولې شو. دا چې امیر حبیب الله خان د خپل ځوی امان الله خان د وژلو پریکړه کړې وه، هغه بله نوې خبره ده چې مونږ یې یواځې د کاکړ صاحب په کتاب کې لوستلې شو.

3. کاکړ صاحب د محمد ولي خان دروازي او غازي امان الله خان د اړيکو په هکله، په خاصه توګه کله چې د اروپا سفر ته روانیدو، لیکي چې «دا هغه وخت و چې د حرب پر وزیر محمد ولي باندې پاچا خپل باور له لاسه ورکړې و او غوښتل یې له دغه وزارت نه یې لیرې کړي. هغه یې خپل نائب او د بهرنیو چارو وزیر کړ» (۷۵ مخ). څه عجیبه استدلال او منطق! پاچا پر یوه کس یې اعتماد نه کړې، او غواړي چې له صحنې یې وباسي، نو هغه د دولت په تر ټولو لوړې چوکۍ کښینوي او د سلطنت نیابت ورته ورکوي، هغه هم هغه وخت چې خپله شپږ میاشتې د هیواد نه بهر ځي.

4. کاکړ صاحب په یوه بل ځای کې د منشی علی احمد خان په حواله لیکي چې «په کابل کې یو شمیر کسان چې زده کړه یې کړې او په باندنیو هیوادونو کې ګرځیدلي وو، د محمد ولي په ګوند کې په پټه ننوتل او د افغان جمهوریت جوړولو په امکاناتو باندې یې په پټه بحثونه کول. په هغو کې دغه کسان وو: غلام صدیق خرخي، عبدالهادي داوي، حبيب الله خان (د حرب وزیر مرستیال)، عبدالرحمن خان لودین، علي محمد خان، میرزا محمد خان، میرقاسم خان، ځیني نظامي افسران او ځیني غیر مهم کسان لکه میرغلام محمد (غبار) او نور. شجاع الدوله خان او محمد یعقوب خان د دربار وزیر هم په دغه ګوند کې وو» (۵۴ او ۵۵ مخونه).

دا کسان چې کاکړ صاحب یې نومونه یادوي، مشروطه غوښتونکي او د غازي امان الله خان نږدې ملګري او پلویان وو. کاکړ صاحب بیا هم د انګریزي تبلیغاتو په مرسته د دغو انګریز دښمنو عناصرو د شخصیت ترور ته لستونې رانغاړي، او غواړي چې بیا هم د عامه ذهنیت د بدلون دپاره تور سپین او سپین تور معرفي کوي.

ښه به دا وي چې په دې هکله خپله د ارواښاد غلام محمد غبار نه واورو چې د نقابدار ګوند تر سر لیک لاندې په دې هکله څه لیکي: «د وطن

پرستو روشنفکرانو په منع کې یوه ډله مرموزه عناصر د نقابدار او مصنوعي گوند په بڼه ورننوتل. دغو نقابدارو شارلتانانو د هیواد په مرکز او ختیځ کې د خلکو د غولولو دپاره په دروغو «انقلابی» شعارونه ورکول او په ظاهره دجمهوریت پلویان وو، خو په حقیقت کې دیموکراسی، جمهوریت او ترقی سخت دښمنان وو، او د نورو دپاره یې خدمت کاوه، او وروسته بیا څرگنده شوه چې دوی یواځې د استبداد او ارتجاع د لاس آله او د نورو مزدوران وو، ځکه یې د جمهوریت غوښتنې تر عنوان لاندې د امانی رژیم پښې وهلې او په حقیقت کې یې د یوه ارتجاعي رژیم راتگ ته لاره پرانیستله. په داسې حال کې چې حقیقي دیموکراتان د زاړه فیوډالي نظام مخالفه وو، او د ارتجاع په وړاندې یې د امانی دولت د اصلاح او بقا پلویتوب کوو» (افغانستان در مسیر تاریخ، ۸۱۴ مخ، د ایران چاپ).

5. کاکړ صاحب بیا هم د هماغه انگریزي استخباراتو د لیکنې په مرسته د امانی دورې د وروستنۍ لویې جرگې یو داسې روایت رانقل کوي، چې لږ تر لږه ما چیرې هم لوستلې ندی. کاکړ صاحب لیکي چې غازی امان الله خان د لویې جرگې د بحث په ترڅ کې خپل کنترول له لاسه ورکړ او په لوړ آوازی یې وویل چې «دا ټول ملي مصیبتونه د تاسو له لاسه دي، تاسې ملایان چې له دوو سانو نه پرته نور څه نه یی، زه به هغه څه نافذوم چې یې غواړم او زه به ستر پرېښودل ان د برچو په زور عملي کړم، نه په غوره مالی سره. پوه شئ چې زه یو انقلابي پاچایم» (۸۸ او ۸۹ مخونه). دا هغه په اصطلاح د نوو حقایقو بیلگې دي چې یواځې یې د کاکړ صاحب په کتاب کې موندلې شئ.

6. د غازي امان الله خان په لاس پرته له محاکمې د زرهاوو انسانانو وژل کیدل، بیا هم پرته له اسنادو او شواهدو هغه بل تور دی چې مخکې ورته هم لنډه اشاره وشوه او پدې ورځو کې د کاکړ صاحب له خولې زیات اوریدل کیږي.

7. د کاکړ صاحب یوه بله خرگنده جعل کاري هم د همدې لويې جرگې په اړه د ارواښاد غبار د افغانستان در مسير تاريخ د لومړي ټوک د ۸۱۳ مخ په حواله يوروايت دئ. کاکړ صاحب ليکي چې «د همدغې موضوع په پاې کې د کابل وکیل غلام محی الدین (انیس) چې په روسیې کې یې زده کړه کړې وه، ولاړ شو او پاچا یې په دې ډول وپوښته چې: «ستاسې اعليحضرت فکرونه ډیر بڼه دي، خو تاسې اعليحضرت ولې د وزیرانو په چلونو سترگې پټې کړي دي؟» ده دغه پوښتنه په دغسې حال کې وکړه، چې وزیران هم ناست وو. پاچا ځواب ورکړ، چې «ما څنگه سترگې پټې کړي دي؟» محی الدین بیا کړه چې «لس کاله کيږي چې تاسې اعليحضرت د اداري چارو په اړه قانونونه او مقرري ایستلي دي. په زرگونو اعدام یا بندي شوي دي، خو یو وزیر هم محاکمه شوی نه دی. د وزیرانو په اند په خپله پاچا هغه د دغسې اعتراض کولو لپاره هڅولې و او که نه هغه ددې زړه نه لاره، چې په دغه ډول وگرېږي» (۸۹ او ۹۰ مخونه).

که د کاکړ صاحب پورتنې متن د هغه د سرچینې یعنی د غبار، چې په خپله د کابل وکیل او لويې جرگې کې حاضر وو، د کتاب د ۸۱۳ مخ د متن سره مقایسه کړو، نو د هیواد د نامتو مؤرخ په تاریخ لیکنې او رسالت به پوه شو. د دغو دوو متنونو په مقایسې سره لیدل کيږي چې:

○ کوم وکیل چې خبرې کړې وې، بناغلي غلام محی الدین انیس (د انیس د جريدې مؤسس او د "بحران و نجات" د مسخه شوي کتاب مؤلف (نه دئ)، بلکې غلام محی الدین آرتی، د هغه وخت یو مشهور مشروطه غوښتونکي وو. د حیرانتیا ځای دئ چې د افغانستان د معاصر تاریخ متخصص او استاد د دغه شخصیت د نوم سره پیژندگلوي نه لري، او د هغه نوم یې په لويې لاس په انیس بدل کړې دئ. که فرض کړو چې کاکړ صاحب د

پوهاند عبدالحی حبیبی مشهور کتاب، «جنبش مشروطیت در افغانستان» یا په افغانستان کې د مشروطیت غورځنگ، د ارواښاد حبیبی صاحب سره د حساسیت او حسادت له امله لوستلې نه وي، نو د افغانستان در مسير تاريخ كتاب خو به يې حتماً لوستلې وي. آيا د هغه كتاب د دوهم ټوك په ۳۸ مخ كې يې د نادر شاه د دولت په هكله د افغانستان د خلكو د نظر تر سر خط لاندې لوستلې نه دي چې «د هغې ورځې په شپه چې د سپه سالار د پادشاهۍ اعلان وشو. د كابل د (جوانان افغان) د ډلې يو شمير روشنفكرانو د ليكونكې د لاهورۍ دروازې په كور كې يوه حزبې ناسته جوړه او د نوي دولت په وړاندې يې د خپل دريځ د ټاكلو قضيه طرحه كړه. دا غونډه تر نيمې شپې اوږده شوه، د هغو له ډلې څخه غلام محى الدين خان آرتى وويل چې: د افغانستان مسئله دومره ساده نه ده لكه تاسې چې يې فكر كوي. دهيواد د مقدراتو په ټاكنه كې يو پټ خارجي لاس لوي رول لوبوي. امانيه دولت د ښه نيت او انقلابي صبغې په درلودو سره، د لږې تجربې خاوند او مغروره وو، باندنيو لاسونو د كورنيو ايجنتانو په لاس بې لارې كړ او په خپلو لاسونو يې د هغه قبر وويست. آيا احمد على خان لودين د بلديې رئيس، على احمد خان والى، شير احمد خان د دولتي شورا رئيس، گل احمد خان د ضبط احوالاتو رئيس، ميرزا محمد يعقوب خان كابلې، حسين افندى د گمرک مدير، على محمد خان د سوداگرۍ وزير، او په لسهاوو هندوستانيان، حتى د شير احمد خان (تاجر) او نورو په شان بيسواده كسان څوك وو چې لس كاله د مارانو په شان د دولت په لستونو كې ولوبيدل؟ د انگرېزانو دولت څنگه په افغانستان كې كورني مترقي پروگرامونه او په باندنيو چارو كې آزاد سياست

زغملې شو؟ آیا هغه بریتانوي هند ته دیوه تیره خنجر په شان متوجه قوي افغانستان لیدلې شو؟ د انگریزانو دولت لس کاله زیار وویست ترڅو امانیه دولت او د هغې پروگرامونه له منځه یوسي. تردې وروسته هغه د افغانستان له لورې ډاډه کیږي، او تاسې به په هیواد کې د یوه داسې مخربه پروگرام د پلي کیدو ننداره وکړئ چې د افغانستان (په تاریخ) کې به یې سارې لږ ولیدل شي. نو ځکه هر هغه ډله یا کس چې د نوي حکومت سره مرسته او ملګرتیا وکړي، داسې معنی به ولري لکه چې په جنایت کې یې ګډون کړې وي».

کاکړ صاحب تاسې به حتماً لوستلي وي چې د هغه مجلس ګډون کوونکي غړي د تاج محمد خان پغمانی، فیض محمد خان باروت ساز، عبدالرحمن خان لودین، او خپله غلام محی الدین خان آرتی په شان مشروطه غوښتونکي د استعمار مخالفه آزادی غوښتونکي د خانداني رژیم لخوا ووژل شول.

محمد نادر شاه په یوه پلمه عبدالرحمن خان لودین، چې د کابل د بلدیې رئیس وو، د دلکشا ماڼۍ ته وروغوښت او رسیدو سره سم یې پوځیانو ته امر وکړ چې په مردکیو یې وولي، او بیا یې مړې ورته په خره په شوربازار کې د هغې میرمنې ته واستوو. تاج محمد خان پغمانی هم پاچا وروغوښت او پوځیانو ته یې امر وکړ چې د شیرپور په غونډۍ کې یې په توپ وروتړي او ټوټې ټوټې یې کړي، چې دا کار تر سره شو. فیض محمد خان باروت ساز چې د خپلواکۍ د جشن په مراسمو کې یې یوه پښه له لاسه ورکړې وه، له یوې پښې په زولنو تړل شوې او د توپ په خوله کې ټوټې ټوټې شو. غلام محی الدین خان آرتی چې څو کاله وروسته له ترکیبې څخه هند ته راستون شو،

د پيښور په ښار کې په مرموزه توگه د يوه ناپيژندل شوي کس لخوا د ټوپک په گوليو وويشتل شو، او کله چې په روغتون کې له مرگه راستون شو، نو بيا په هماغه روغتون کې د دوهم ځل د پاره تر برید لاندې راغې او ووژل شو. کله چې ارواښاد غبار د استبدادي رژيم سره د نيغ په نيغه مبارزې د پاره له جرمني څخه کابل ته راستون شو، نو سمدلاسه زندان ته واستول شو چې اعدام شي، خو د نادر شاه په وژل کيدو سره له مرگه وژغورل شو او لس کاله يې ځنځيرونه، زندانونه او تبعيدونه وزغمل، ماشومان يې له ښوونځيو محروم او خپلوان يې له دولتي کارونو وويستل شول. دا ټولې وژنې، بنديتوبونه او فراريتوبونه پرته له کومې محکمې، اسنادو د وړاندې کولو او شاهدانو د شهادته او حتی په مشخصه جرم د تورن کيدو تر سره شول.

○ د ارواښاد غبار په متن کې، د کاکړ صاحب د نقل شوي متن په خلاف د ارواښاد محي الدين آرتي وينا داسې لولو چې «د کابل انتخابي نماينده غلام محي الدين خان آرتي، چې د دولت د جنگي مهماتو د اخيستلو د پاره يې شخصاً درې سوه زره روپۍ، منلې وې، چيغې کړې چې "اعليحضرت، ترڅو چې دا په فساد مشهور وزيران محاکمه او اعدام نه شي، په هيواد کې هيڅ ډول اصلاحات امکان نه لري".

○ د کاکړ صاحب دا وينا چې محي الدين بيا کړه چې "لس کاله کيږي چې تاسې اعليحضرت د اداري چارو په اړه قانونونه او مقرري ايستلي دي، هيڅ د غبار په ليکنه کې نشته، بلکې دا د يوه بل مشروطه خواه، عبدالرحمن خان لودين، ده چې په يوې وروسته غونډې کې يې د کابل د استور په چمن کې د صدارت د دندې په اړوند کړې ده.

○ خو شاید د کاکړ صاحب تر ټولو ستر دروغ او تهمت چې د افغانستان در مسير تاريخ د لومړي ټوک د ۸۱۳ مخ په حواله يې غلام محی الدين خان آرتی پورې تړلې دی، د امانی رژیم لخوا د زرهاوو کسانو وژل او بندي کول وي. کاکړ صاحب هماغه شان چې د انگریزانو د ایجنټ لیکنه پر منشي علي احمد خان ورتپي، د دغه سترو دروغو او تهمت مسئولیت هم د اروانباد غبار په غاړه اچوي.

واقعیتونه د تل دپاره پټ او پوښلي ساتل کیدای نه شي. د جناب پوهاند ډاکټر محمد حسن کاکړ څخه د کابل پوهنتون د یوه سابقه داره استاد او هیواد د معاصر تاریخ د مؤرخ په توګه نه یواځې دا تمه کیږي چې تاریخي واقعیتونه لکه څنګه چې پېښ شوي دي، پرته له حب او بغض او روابطو، په پوره امانت داری سره تاریخ کې ضبط او ثبت کړي. دوی اوس باید پر خپل دغه ذکر شوي کتاب بیا له سره نوې کتنه وکړي، او یا هم لږ تر لږه د خپلې لیکنې د دفاع په برخه کې کره اسناد او مدارک وړاندې کړي، او که نه نو خپله به په تاریخ کې د یوه داسې تحریف کاره مؤرخ په توګه ثبت شي چې رښتیا او دروغ یې سره ورګډ کړي، تاریخي پېښو ته یې جعلی روایتونه جوړ کړي، او په تاریخ کې یې د دروغو د ثبتولو دپاره جعلی اسناد او سرچینې جوړې کړې دي.

سرچینې

1. د پوهاند ډاکټر محمد حسن کاکړ د ویار غونډې راپور، لراو برویب پانه www.larawbar.net/31617.html
2. پوهاند ډاکټر محمد حسن کاکړ، «د پاچا امان الله واکمنۍ ته یوه نوې کتنه».

3. د شیخ علي محبوب د فارسي څخه د تورن رابرت نوئل گیرلینگ
سکات ژباړل شوي، د انگریزانو استخباراتي رپوټ
L/P&S/20/B289
4. ډاکټر عبدالرحمن زمانی، «بازنگری دوره امانی و توطئه های
انگلیس»
5. دانگریزي استخباراتو محرمانه اسناد، د بریتانوي هند آرشیف، ۲۱۲
ایف شمیر دوسیه، ۱۹۳۰ کال.
6. مجددی، فضل غنی (۱۹۹۷)، ۳۰۰ و ۳۰۱ مخونه.
7. رشتیا، سید قاسم (۱۳۷۸)، ۳۸ مخ.
8. د شیخ علي محبوب د فارسي څخه د تورن رابرت نوئل گیرلینگ
سکات ژباړل شوي، د انگریزانو استخباراتي رپوټ
L/P&S/20/B289

دافغان جرمن انلاين په ويب پاڼه کې د لوستونکو د تبصرو او نظرياتو يوه برخه

له سويډن څخه محترم استاد سيستاني

شخصيت و وطن پرست و مدافع سرسخت حق و حقيقت و عدالت جناب فاراني صاحب گرامي عرض سلام و ادب خدمت شما !

از حسن استقبال تان نسبت به نقد عالمانه و رهنمود دهنده جناب داکتر زماني برکتآب (د پاچا امان الله واکمني ته يوه نوی کتنه) تالیف داکتر حسن کاکر، سابق استاد پوهنتون کابل، و مقاله اینجانب در تائید آن نقد، تشکر میکنم. خوشوقتم که شخصیتی آتشین قلمی مثل شما، در میان همکاران قلمی خود داریم که بدون تعصب، و بدون تمایلات سمتی، زبانی و منطقه ای، همواره مثل یک سرباز دلیروطن، بر مواضع دشمنان این کشوریورش می برد و بد خواهان تاریخ افتخارات این وطن را تار و مار و مجبور به فرار مینماید. تعداد انگشت شماری از قلمبدستان همکار این پورتال، مثل قطعه سربازان آماده باش، همواره مترصد اند تا اگر کسی پا کج بگذارد که خطر شکستن شیشه ناموس وطن در میان باشد خود را به محل حادثه میرسانند و جلو شکستن و بزمین خوردن شیشه ناموس وطن رامیگیرند و نمیگذارند که آبروی وطن برباد برود !

دیروز دوست گرانقدری از امریکا برایم زنگ زد و ضمن صحبت پیرامون کتاب داکتر کاکر و نقد داکتر زماني، گفت: چند سال قبل در یکی از محافل دوستانه، از داکتر کاکر بزبان پشتو پرسیدم که جناب داکتر صاحب: علامه سید جمال الدین افغان که فخر افغانستان است، موسس افغانستان معاصر را بنام احمدشاه "بابا" نامیده است، ولی چرا شما همواره او را بنام احمدشاه "درانی" مینویسد و به لقب "بابا" که مردم افغانستان از روی احترام به او داده اند، یاد نمیکنند؟ جواب داد که علامه سید جمال الدین

اصلاً یک ایرانی است و من او را افغان نمیدانم و در مورد کلمه "بابا" گفت بخاطر این در آخر نام احمد شاه، بابا نمی نویسم که به شهرت آفاقی من لطمه میزند؟؟؟ دوست من افزود در حالی که در دلم به منطق داکتر کاکر می خندیدم، گفتم اینه داکتر تاریخ و وطن ما که با چه منطقی از خود دفاع میکند؟؟؟؟؟؟؟؟

له امریکې څخه محترم مهرپور فیض ابادی

چرا ما افغان ها در کوبیدن هم دیگر خود این قدر اشتیاق و عجله داریم؟ داکتر صاحب زمانی یک کتاب داکتر کاکر را به نقد گرفت و داکتر کاکر هنوز جوابی نه نوشته است که حق اش در پاسخ به این نقد محفوظ است. بیایید این قدر صبر و حوصله داشته باشیم تا اول از هر دو جانب دعوی بشنویم و بعداً اظهار نظر کنیم. من و داکتر کاکر هر دو از استادان سابقه پوهنتون کابل استیم. تا آن جا که من از او شناخت دارم داکتر کاکر یک افغان و وطن دوست و بی ریاست. من با قضاوت های ناقدان محترم در مورد شخصیت و یا سوء نیت او در نوشتن این کتاب موافق نیستم. ما انتظار می مانیم تا داکتر کاکر چی جوابی دارد و بعدش هم این ما و شما و این صفحات و بسایت افغان جرمن انلاین.

د امریکې څخه محترمه میرمن ملالی موسی نظام

توصیه مطالعه دو اثر از دو نویسنده خبره افغان:

دوست و برادر معزز، عبدالله جان کاظم،

گرچه قسمتی ازین گفتنی را میخواستم عنوانی هموطنان محترم بیان دارم، بعد از مطالعه نظریات سودمندتان خوب است که توضیحی محرمانه برای هر دو باشد. درین جای شکی نیست که مطبوعات یانی که جای پای مستحکم

در مطبوعات کشور خویش افغانستان عزیز دارند، فعالیت شان بمنزله سنگی است که خود بالا انداخته و سر خویش را زیر آن گرفته باشند، چنانچه که از جانب خوانندگان گاهی همراهی و زمانی انتقاد هم می گردند که البته با تفاوت نظریات و مراعات حقوق حقه تفکر و بیان به شیوه اخلاقی، باید هم چنین باشد. ولی اگر هدف و اشتراک در مسائل مربوطه، با انتقاد سالم و آموزنده همراه باشد و کدام منظور آزار، توهین و تحریف رویداد های حقیقی افغانستان عزیز و انصراف از موضوع مورد بحث، منظور طرف مقابل نباشد، نه تنها مباحثات با مراعات اخلاق مطبوعاتی برگزار می گردد، بلکه بیشمار خوانندگان سایت های انترنیتی که مستحق خواندن نوشته ها در چوکات ادب و استدلال منطقی میباشند، از آن فیض برده و خسته، سرگردان و دلگیر نمی گردند.

طوریکه خوانندگان این پورتال جهانی شاهد هستند، بعد از مباحثات و افشاء گریهای تاریخی در مورد «حبیب الله کلکانی» و ارائه نظریات گوناگون، موضوع سوال بر انگیز قتل یا خودکشی مرحوم «محمد هاشم میوندوال» منحصیث یکی از شخصیت های سیاسی افغانستان در پورتال، مطرح شد. متأسفانه همانطوریکه دیدیم در همین زمینه اشخاصی که از آزادی بیان صرف آنلاین نمودن حروف و جملات پراکنده ای را برای توهین به اشخاص، مکدر ساختن اذهان خوانندگان و مخصوصاً دور ساختن شان از موضوع مورد بحث، در پلان داشتند قدم پیش گذاشتند، طوریکه واقع نشد که استثنائاً حتی سطری را با موجودیت «استناد» و اشاره بیک ورق روشنی از تاریخ و استدلال منطقی که حق خوانندگان بود، جمع بندی نمایند.

دیروز که نوشته شما را در مورد اظهارات نسبی شهود عینی «که ما و شما در جریانات مهمی بوده ایم» و دقیقاً استناد مؤرخین، محققین و صاحب نظران بیطرف و منطقی، از برکت انکشاف مطبوعات، در مورد تاریخ

نگاری، مطالعه نمودم، باز هم امیدوار گردیدم که این کاروان پرکار رسیدن به حقایق تاریخ مردم افغانستان، همچنان به جانب منزل مقصود در حرکت می باشد. در مورد موضوعات مورد بحث اخیر، آنچه تا را ایندم یافته ایم، اگر برای سهولت افهام و تفهیم فقط به محتویات هر دو اثر افشاگرانه ای که الحمدلله نویسندگان شان حیات دارند، مراجعه نماییم، نه تنها به سطور تاریخی که به یک ملت تعلق دارد و مطالعه آن وظیفه هموطنان شمرده میشود دسترسی حاصل میگردد، بلکه خوانندگان را هم از تحمل مطالعه سفسطه سرایی های ضد و نقیض نجات میدهیم؟ این دو کتاب دقیقاً پربار و قابل تعمق همانا یکی اثر شخص تان «زنان افغان زیر فشار عنعنه و تجدد» میباشد، همانطور که برای خودتان هم ابراز داشته ام، بعد از دریافت آن من حیث تحفه ارزشمندی از شما، بدون اغراق در دست راست من دایم من حیث ریفرنس معتبری، مورد استفاده قرار میگردد. در همین معضله مباحثات بدون استناد آقای عبدالله از کلیفورنیا درین پورتال، خوشبختانه موارد استعمال این اثر به اوج خود رسید. کاش شخص صاحب صلاحیتی برسبیل خیرخواهی، محتویات قسمت هایی از تاریخ وابسته به این اثر نهایت «مستند» را که زحمات سالها تحقیق تان را در خود ذخیره نموده، اقلاً در مورد حقایق مبرهن جمهوریت داود خان، برای همین آقای عبدالله از کلیفورنیا بخواند.

اثر دومی ایرا که من طالب العلم باز هم افتخار تحفه ای بی بدیل از مؤلف و محقق نهایت دانشمند آن محترم «داکتر عبدالرحمن زمانی» را داشته ام، همانا کتاب بسیار مستند و آموزنده «بازنگری دوره امانی و توطئه های انگلیس» میباشد. تاریخ افغانستان حق یک فامیل، یک سفسطه سرا و یک قوم نیست، اوج و حضیض رویداد های آن متعلق به همه ملت افغان است. یکی از دلائلی که اینقلم با مغرضان و آنانیکه پلان تحریف واقعات تاریخ مملکت را دارند، طرف واقع میشوم، دقیقاً بعد از مطالعات چنین آثاری است که با موجودیت آنهمه اسناد، شواهد و ریفرنس هایی میباشد که

محقق و مؤرخ سال‌های آزرگار برای من و شما با استدلال و استناد فراهم نموده است. بعد از مطالعه تألیف با ارزش محترم داکتر زمانی، اعتراف مینمایم که این هیچمدان از نگاه «استناد» و ارائه معلومات معتبر در تاریخ افغانستان که تا حدود دسترسی به اسناد مشهود و معتبر آرشیف هند برتانوی آن زمان هم پیش میرود، چنین یک اثر آموزنده، ارزشمند و غیر قابل انکاری را که جهانی معلومات تاریخی «غیر قابل انکار» را به ملت شریف افغانستان پیشکش مینماید، ندیده بودم. خوب است که به عوض ضد و نقیض گویی‌هایی که تاریخ را مسخره نموده و به بازی می‌گیرد، اوراقی از این گنجینه رویداد‌های همان عصر فشرده را بیطرفانه و با خلوص نیت مطالعه نماییم. البته بعد از خواندن، اگر انتقاداتی داشتیم بدون اینکه به کاکا و مامای محقق و مؤرخ توهین نماییم، با شهامت و استدلال برای خود احترام و برای مؤلف معلومات آفاقی «مستند» تقدیم نماییم. البته درین اثر آنانیکه در مورد حقایق تاریخ نادرشاهی هم علاقمند هستند، با دلایل و استناد آزادانه پا پیش گزارند.

علت پیشکش آثار شما دو محقق و دانشمند پرکار به منتقدین رویداد‌های عصر نادر شاهی و داود شاهی، اینست که چون هر دو از نعمت حیات مستفید هستید و آثار تان دقیقاً با مراجعه و تحقیق بیشمار مراجع و منابع مستند مزین گردیده است. اطمینان داریم که شما و دانشمندان دیگر افغان چون مؤرخ و محقق پرکار محترم اعظم سیستانی و محترم داکتر عبدالرحمن زمانی با خدمات و زحمات متداوم تان در نزد مردم افغانستان از ارج و منزلت زیادی برخوردار هستید، یقین که پلان روشنی اندازی بر حیات سه شخصیت مطرح و تاریخ ساز وطن که اثر تحقیقی آینده تان خواهد بود، راه گشای نسل‌های بعدی و آنانیکه بدون تعصب تاریخ را برای تاریخ و ملت وابسته به آن میدانند، می‌گردد به آرزوی مؤفقیتهای بیشتر و من الله توفیق.

د جرمني څخه محترم زلمی‌گرزی

سپاس فروان خدمت بزرگوار محترم ، تاریخ نویس توانا داکتر صاحب عبدالرحمن زمانی !

مقاله اخیر شما را بنام (مروری بر کتاب دوره امانی پوهاند کاکر) در پورتال وزین و پرمحتوی افغان جرمن آنلایین با ارأیه اسناد مؤثق و تاریخی مطالعه کردم. این تجسس و تحقیق تاریخ نگاری شما نهایت درخور تمجید ، تقدیر و ستایش است. چند سال قبل من نوشته استاد حسن کاکر را تحت عنوان (پادشاه امان الله و اکمنی ته یوه کتنه) مطالعه نمودم، مطالعه این رساله برایم منحث شاگرد تاریخ دلچسپ بود اما با مطالعه اسناد و شواهد مؤثق تاریخی ارأیه شده داکتر صاحب زمانی، باید بگویم که در هیچ اوراق تاریخی نام منشی علی احمد خان بحیث مشاور دوره امانیه دیده نشده، بلکه محبوب علی شاه سکرتر امور شرقی انگلیس در سفارت کابل بوده است. برای کسانیکه این موضوع مغلق و ناهل بود واضح و آشکارا شد. متاسفانه نوشته استاد کاکر با اسناد و شواهد جعل و نفی برآمد که از جانب یکتعداد تاریخدانان و تاریخنویسان شهیر کشور هم تأیید شد. خداوند به قلم داکتر صاحب زمانی توانایی بیشتر اعطاً فرماید .

د کالیفورنیا څخه داکتر سید عبدالله کاظم

از همه اولتر از جناب غزنوی غلزی کمال امتنان دارم از اینکه در باره خصوصیات یک سند تاریخی (اسناد اصلی-درجه اول و اسناد فرعی-درجه دوم) از قول یک تاریخدان دانشمند مطالبی را نوشته اند که رعایت آن برای تشخیص یک سند مؤثق تاریخی برای هر محقق حتمی و ضروری است، همچنان کسانیکه درباره مسائل تاریخی مطالبی نوشته اند ، محقق باید توجه کند که نویسنده چه کسی است و موقعیت وی در جامعه چیست؟، چرا

نویسنده این اثر را نوشته و آیا او موقف بیطرف دارد و آیا او مقصد سیاسی مشخص در نوشتن اثر دارد؟ وووو...

از آنجائیکه طی چند دهه اخیر کشور با نشیب و فراز های فراوان روبرو شده است، نسل های حاضر اغلب شاهدان عینی حوادث بوده اند، لذا اکثراً می خواهند چشم دیدها، سرگذشت ها و حتی شنیدگی های خود را در قالب "تاریخ زنده" به قید قلم در آورند. اینکار یک اقدام مفید و خوب است و در حقیقت به حیث "مواد خام" برای یک محقق مسائل تاریخی محسوب میشود و محقق میتواند با استفاده از آن مواد، مسائل را بررسی نماید و پارچه هایی از این "خاطرات و سرگذشت ها" را که یک با دیگر وفق پیدا میکنند و هر پارچه با پارچه دیگر به اصطلاح سر میخورد، پهلوی هم بگذارد و با ارائه دلیل و برهان یک "تیزس" تاریخی را از آن اشتقاق و ارائه نماید. در اینجا برای همچو تدقیق لازم است تا محقق روشهای علمی و آفاقی را برای ارزیابی اسناد اعم از خاطرات شخصی نویسندگان، اوراق رسمی، شهود عینی و بازرسی محل وقوع و سوابق موضوع و نیز اهلیت راویان خاطرات و وابستگی های آنها بکار برد تا واقعیت تاریخی را از مسائل ماورای واقعیت تفکیک و تشخیص نماید. به این اساس میتوان بین "واقعه نگاری" و "تاریخ نویسی" فرق گذاشت.

در این ارتباط یکی از وظایف بسیار مهم یک محقق تاریخ یا به عبارت دیگر یک مؤرخ همانا اتکا به مآخذ و منابع اصلی است و تشخیص منابع اصلی همانطوریکه فوقاً ذکر شد، محقق را مکلف به تشخیص اعتبار سند می سازد.

در این روزها جناب داکتر عبدالرحمن زمانی یک موضوع بسیار مهم را در ارتباط با یک مآخذ اصلی کتاب استاد محترم جناب کاکر صاحب "نگاهی جدید به حاکمیت شاه امان الله" مطرح بحث قرار داده اند که محتوای کتاب مذکور را زیر سؤال می برد. خوشحال هستم که امروز هموطنان محقق ما با

فراخ نظری دنبال اسناد و شواهدی در مسائل تاریخی می گردند که به استناد آن واقعیت های تاریخی را متجلی سازند. این کمینه از جمله اولین کسانی بودم که در سال 2005 چنینکه کتاب "زنان افغان زیر فشار عنعنه و تجدد" را نوشتم، براین نظر که گویا "هیچ سندی در دست نیست که انگلیسها در سقوط دوره امانی دست داشته باشند" انتقاد کردم و آنرا ناموجه دانسته و دلائلی را ارائه کردم و از آنروز به بعد مرهون زحمات جناب داکتر عبدالرحمن زمانی هستم که با موشگافی ها و رجوع به اسناد معتبر تاریخی در کتاب پرمحتوای خود "بازنگری دوره امانی و توطئه های انگلیس" و نیز در مقاله اخیر خود "مروری بر کتاب دوره امانی پوهاند کاکر" اسنادی را ارائه کرده اند که این کمینه به ماهیت تحلیل و بررسی جناب داکتر زمانی مباحثات میکنم.

اکنون طوریکه از ورای بعضی نوشته ها و تبصره های هموطنان عزیز در مسائل تاریخ معاصر کشور در این پورتال برمی آید یک نوع جدل محسوس بین یک عده به طرفداری از یک دوره و برعکس و نیز جانبداری از یک شخصیت تاریخی و یا یک مؤرخ و برعکس در جریان است که خود بیانگر علاقمندی آنها به مسائل تاریخی میباشد و در اثر همین نوع بحث های میتوان به نقاطی دست یافت که تا امروز از نظر ها پنهان بوده و یا کوشیده شده تا از نظر ها پنهان گذاشته شوند. جای مسرت است که این بحث ها موجب میگرددند تا واقعیت های تاریخی را از گودال تحریف های تاریخی بیرون آورند و دیدگاه های نوین و مستند را پیکش نمایند.

له هالنډ څخه محترم محمد ایاز نوری

درنو افغانانو!

مونږ تاسو د افغان شخصیت او د تاریخ خپروونکي ډاکتر عبدالرحمن زمانې درې برخې لیکنې «پراماني دورې د پوهاند کاکر کتاب ته یوه کتنه»

د افغان-جرمن په پورتال کې ولوستلې. دلته خلاف کاري او جعل د تاريخ کوم عادي يا د ټيټې کچې افغان ته متوجه نه ده، دا شخصيت د تاريخ متخصص او د کابل پوهنتون پخوانی مشهور استاذ پوهاند محمد حسن کاکړ دئ...؟! د نورو مهمو تاريخي مسایلو تر څنګ، شاغلي زماني ليکي کله، چې يو وخت دئ هغه د منشي علی احمد په غلط نوم سند د پوهاند صاحب نه د يوه هيواد وال په حيث غواړي، چې وي گوري، استاذ کاکړ يې د ورېښکاره کولو نه انکار کوي آخر ولي...؟!

اوس بنايي، چې مونږ لوستي افغانان ټکان وخورو او خپل د هيواد تاريخ ته بالخصوص د امير حبيب الله خان د مرگ نه پس، په وړه ځيرتيا رجعت وکړو.

د زماني صاحب د دې ذکر شويو ليکنو نه زه دا نتيجه اخلم، چې غازي اعلي حضرت امان الله مرحوم سره د انگرېزي استعمار گرو دشمني په کومه کچه وه او دوی په کوم مهارت د امني په حکومت کې جگپوړي کسان خپل جواسيس استخدام کړي ول، چې دا لړی د استخدام دغه تر نن پورې دوام لري.

له امريکې څخه محترم غزنوی غلزی

نقل قول محترم داکتر صاحب زماني از استاد کاکړ و اينکه انگليس نا آرامی را در افغانستان نمیخواست تصادفا بسيار شباهت دارد با گفتار جنرال مشرف در مورد افغانستان در سال 2007:

Pakistan needs peace and stability in Afghanistan, the president told United States Senator Hillary Rodham Clinton, who met him here after a visit to Kabul, the government said in a statement on Monday.

<http://www.hindustantimes.com/nm21/pak-for-a-stable-afghanistan-musharraf/article1-199830.aspx>

ترجمه مفهوم - نه لغت به لغت - نقل قول بالا:

" دولت پاکستان در یک بیانیه صادر شده در روز دو شنبه اعلان کرد که رئیس جمهور (جنرال مشرف) به سناتور هیلری رادهم کلنتون اظهار داشت که پاکستان به صلح و ثبات در افغانستان ضرورت دارد. بر اساس اعلامیه مذکور رئیس جمهور پاکستان این اظهارات را شام یکشنبه به سناتوران امریکائی اظهار داشت که بعد از یک سفر به کابل به دیدن وی آمده بودند. "

در حالتی که به ما افغانها و تمام دنیا معلوم است و معلوم بوده است که دولت اختراعی پاکستان از روز اول برای ایجاد تخریب و دوام طرز دید انگلیس در منطقه بوجود آمده است و میراث خور همان طرز دید است و در هر دوره تاریخ به همان ترتیب عمل کرده است. نقش پاکستان در بوجود آوردن-تمویل- تربیه و هدایت طالبان برای تخریب و تجزیه افغانستان با همکاری مهره های کهنه تربیه شده در پاکستان در نقش های نمایشی ضد پاکستان، به افغانها و بسیار مردم جهان روشن است و اظهارات خواست آرامی و ثبات در افغانستان از طرف پاکستان در افغانستان بی معنی و دروغ است.

بر همین اساس نظر انتقادی داکتر صاحب زمانی بجا و درست است که این ادعای داکتر صاحب کاکر در صفحه 139 کتاب کاکر صاحب که انگلیس ناآرامی و بی ثباتی در افغانستان تحت قیادت امان الله خان غازی را از ترس بی ثباتی در هندوستان تحت اداره اش نمیخواست، بر مبنی هزاران شواهد و اسناد و بر اساس روایات مستند و بر اساس منطق یک ادعای نادرست است.

له امریکې څخه محترمه میرمن ملالی موسی نظام

برادر محترم، آقای غزنوی غلزی،

اینجانب هم مانند مؤرخ و محقق پرکار و خیره، محترم آقای اعظم سیستانی نظریات و تبصره های تان را در مورد جریانات وطن مطالعه نموده و از آن

فیض میبزم. در زمینه این که هر ادعایی در مورد تاریخ افغانستان باید مستند بوده و در صورت ضرورت، سند و یا رهنمونی ای قابل پذیرش و منطقی در زمینه ابراز گردد تا صحت یا نقض موضوع مورد بحث به جایگاه اصلی رهنمونی شده و مورد قبول واقع گردد، کاملاً با شما موافق هستم. موضوع دانشمند و محقق دکتر عبد الرحمن زمانی و اثبات قسمت مهمی از اسرار و افشاگری های تاریخ عصر امانی، قابل دقت و تقدیر است و اینکه محترم سیستانی ازینکه بر ادعای دکتر حسن کاکر، دو شخصیت ملی و مهم این عصر را که مرحومان محمد ولی خان دروازی و غلام صدیق خان چرخ باشند، در اخیر بر علیه اعلیحضرت غازی امان الله خان، تصور نموده است و این موضوع را ابراز مینماید، نهایت صداقت شان را در اتکاء به واقعیت های تاریخ مملکت میرساند.

با عزت باشید.

محترم غزنوی غلزی ساکن امریکا

استاد محترم سیستانی صاحب،

این بزرگواری و شهامت شماست که عالمانه و با شهامت اظهار میدارید که بر کتاب دکتر کاکر استناد کرده بودید، اما وقتی سند و تحلیل و استدلال منطقی دکتر صاحب زمانی که وی هم بعد از کوشش زیاد سند اصلی را بدست آورده و تحلیل و تجزیه کرده اند، در پورتال وزین افغان جرمن آنلاین مطالعه و از نظر عالمانه خود تحلیل کردید به نتیجه گیری رسیدید که دکتر صاحب زمانی با استفاده از منبع اصلی نتیجه گیری درست کرده است و باید گفته شود که قضاوت شما درست است. شما با همان ترتیب مطالعه تاریخی به درستی عمل کرده بودید که در استناد به اسناد درجه دو و اعتبار نویسندگان را در نظر گرفته بودید. اینجانب منیث یک قربانی تجاوز روس ها نتوانستم به تحصیلات بالاتر از لیسانس فاکولته حقوق برسم و سالها در

دربدري مهاجرت و امرار معاش فاميل مصروف گرديدم و بلاخره در سن پيري پنجاه و چار سالگي 4 سال قبل توانستم يك ماستري بدست بياورم. و اكثر اين تبصره هاي كه مينويسم از تجربه تازه شاگردى است نه پختگي. و در همين جريان درس و تحقيقات شاگردى استادان فاكولته در امريكا به ما در مور اسناد تاريخى هداياتى ميدادند كه بر اساس آن معمولا دو نوع اسناد تاريخى مورد ستناد قرار ميگيرد:

1. اسناد اصلي-درجه اول Primary

2. اسناد فرعي-درجه دو Secondary

در مورد اسناد اصلي و درجه اول هدايات زياد است و اولتر از همه اسناد اوليه از نظر نويسنده سند تحليل و تجزيه شود و سوال شود :

- A. نويسنده چه كسى است؟ موقعيت وي در جامعه چيست؟
B. چرا نويسنده اين اثر را نوشته است؟ آيا وي موقف بيطرفي دارد؟
آيا وي كدام مقصد سياسي وغيره از نوشتن اين اثر دارد؟
C. براي چه كساني نوشته شده است؟ كدام خواننده ها را در نظر دارد؟
همچنان هداياتي در مورد تحليل و تجزيه سند اوليه و اصلي از نظر منطق، از نظر مقايسه به ديگر آثار و روايات وغيره نيز موجود است.
بنا بر آن كتاب سقوط امان الله كه به توطئه استخبارات انگليس بنام كتاب نوشته شده توسط منشي امان الله خان شهرت يافته بود منحيث يك سند اصلي و درجه اول حساب ميشود .

جناب شما استاد سيستاني و ما همه بر تحليل و نوشته استاد كاكرا استناد کرده بوده ايم به اين اميد و اعتبار كه وي سوالها و تحقيقات بالا را در مورد اين سند اوليه انجام داده است. داستان كوشش محترم داكتر صاحب زماني كه سند اصلي را از داكتر كاكرا براي مطالعه و تحليل قرض بگيرد به وضاحت نشان ميدهد كه داكتر كاكرا بالاي سند اصلي خود اعتبار نداشته است. و بنا بر آن به بسيار روشني ديده ميشود كه شما استاد سيستاني

منحیث یک استاد واقعی سوال بعدی را مطرح کرده اید که چرا پوهاند کاکریک سند تحریف شده را منحیث یک سند معتبر معرفی کرده و بر امان الله خان غازی از نظر انگلیسی قضاوت کرده است.

له سویدن څخه محترم استاد سیستانی

یکی از هموطنان دقیق النظر ما آقای غزنوی غلزی میباشند که گرچه کم مینویسند ولی آنچه در دریچه نظر سنجی مینویسند، خیلی پخته و سنجیده مینویسند. تبصره اخیر شان بر مقاله جناب داکتر زمانی بسیار بجا و با دقت لازم به نگارش آمده است. من قصد داشتم همان روز به تائید ایشان نظرم را در مورد مقاله محققانه و مستند و مستدل آقای داکتر زمانی بنویسم، ولی از آنجایی که در سفری بودم و نیز کمپیوترم نزد من نبود، نتوانستم نظرم را بنگارم.

چیزی که مرا بعد از مطالعه این مقاله خیلی متاثر ساخت اینست که چرا در حق تاریخ کشور ما از جانب کسی که داکتر تاریخ است و سالهای زیادی در پوهنتون کابل مشغول تدریس تاریخ بوده چنین خیانتی سرزده و چیزهای به خورد شاگردان و علاقمندان تاریخ کشور داده است که بر اساس این مقاله تحریف تاریخ شمرده میشود، نه حقیقت تاریخ.

مقاله داکتر صاحب زمانی نه تنها نقش مخرب انگلیس را در برانگیختن شورش های ضد حکومت امانی برملا میسازد، بلکه نشان میدهد که چگونه تبلیغات تفتین آمیز جواسیس انگلیس در افغانستان بجای حقایق تاریخی بخورد مردم و نسل های جوان از سوی کسانی داده میشود که متاسفانه در پیشوند نام خود القاب داکتری دارند. منظور جناب داکتر کاکریک است که ایشان با وجود فهم و دانستن این نکته که کتاب سقوط امان الله خان بوسیله یکی از جواسیس انگلیس در کابل (شیخ محبوب علی شاه) نوشته

شده است، و از سوی یک نفر اجنت دیگر ترجمه شده و آنرا بنام علی احمد منشی آخرین روزهای امان الله خان در قندهار ثبت کرده است تا نشان داده باشد که روایاتی که در مورد شورش شینوار گزارش می یابد، از زبان نزدیک ترین کارکنان شاه امان الله گزارش داده میشود تا باور خواننده را به روایت های درج شده جلب نماید. در این روایات از زبان علی احمد خان گفته شده که شورش شینوار بوسیله غلام صدیق خان چرخ (وزیر خارجه دولت امانی و باجه شاه امان الله خان) که مربوط به حزب جمهوریت برهبری محمدولی خان بود، صورت گرفته است. سوال اینست که چرا آقای داکتر کاکر نویسنده اصلی کتاب را که یکی از کارمندان انگلیس در سفارت آنکشور در کابل بوده بخوانندگان کتاب خود معرفی نکرده و نوشته های او را بصورت اطلاعات موثق در کتاب خود انعکاس داده است؟ هدف شان از اینکار چی بوده است؟ آیا این کارشان جعل و تحریف تاریخ نیست؟ آیا او این کار را در سایر کتب خود نیز مرعی داشته است؟

متأسفانه من یکی از کسانی ام که کتاب داکتر کاکر (دامانی دوری ته یوه نوی کتنه) را خوانده ام و در مقالاتم بدان استناد جسته ام. بر اساس نوشته های داکتر کاکر ذهنیت من نسبت به غلام صدیق خان چرخ و محمدولی خان دروازی خراب شده تا آنجا که من در یکی از مقالات خود به حواله داکتر کاکر یکی از علل سقوط دولت امانی را مخالفت محمدولی خان دروازی و غلام صدیق خان چرخ و محمد یعقوب خان وزیر دربار دولت امانی گفته ام. و حال که بر اساس تحقیقات داکتر زمانی معلوم گردید که نویسنده اصلی کتاب، علی احمد خان غزنی چی نه، بلکه یکی از جوایس انگلیس بوده است. البته با نشان دادن نویسنده اصلی از اعتبار کتاب کاسته میشود و خواننده میدانست که در این کتاب نیات استعماری نهفته است، طبیعی بود که خواننده به محتویات آن اعتبار نمیکند، مگر متأسفانه آقای داکتر کاکر در واقع یک جعل تاریخی را بخورد خوانندگان داده است که نمی باید این کار را میکرد. من میخواهم بدینوسیله آن سخنانم را به آدرس آن دو شخصیت ضد

استعماری پس بگیریم و شماتت و ندامت این کار را برخ آقای داکتر کاکر بکشیم. زیرا اگر داکتر کاکر نوشته این جاسوس کار کشته انگلیس را، بنام منشی دربار شاه امان الله در کتاب خود انعکاس نمیداد شاید انسانهای بسیاری مثل من فریب بمیخوردند.. خداوند بر قلم و بر عمر داکتر زمانی خیر و برکت نهد که ماهیت کتاب سقوط امان الله رایکجا با پنهان کاری و تحریف تاریخ از سوی داکتر کاکر، برملا نمود و عالمی را از گمراهی و جعل خوانی نجات داد.

له امریکې څخه محترم غزنوی غلزی

تحلیل عالمانه جناب داکتر زمانی در مورد کتاب استاد کاکر و استناد داکتر کاکر بر یک سند خاص، یک تحلیل ارزشمند و قابل قدر است. یک مورخ ضرورت به اسناد و مدارک برای نوشتن تاریخ دارد، اما درک چگونگی اسناد و تحلیل و تفسیر اسناد وظیفه مورخ است تا باشد که اسناد برای تشریح تاریخ واقعی مورد استفاده درست قرار بگیرد. در این نوشته عالمانه جناب داکتر زمانی به صورت علمی و منطقی سند مورد استفاده استاد کاکر را در رابطه با نویسنده آن، اوضاع آن زمان، نقش دولت انگلیس و اینکه آیا شخص مدعی نوشتن آن سند از نظر منطق و امکانیت عینی توانائی آن را داشت به درستی مورد تحلیل قرار داده است. جیمز لورینس James J. Lorence یک استاد پوهنتون و سکائسن امریکا، نه آمریکا، در یک مضمون در مورد استفاده مورخ از اسناد برای توضیح و تشریح تاریخ چنین نوشته است:

A document, then, is quite meaningless until the historian deciphers it through a thought process that screens for motivation, bias, intent, and context.

<http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED214813.pdf>

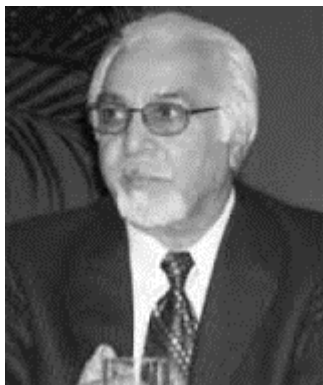
ترجمه مفهوم، نه لغت به لغت، مطلب بالا: "یک سند بکلی بی معنی است تا زمانی که مورخ سند متذکره را در جریان یک عملیه تفکر و تعمق مطالعه و تحلیل و تجزیه نماید، و قصد نویسنده سند در نوشتن آن سند، طرفداری و دشمنی نویسنده آن سند در مورد موضوع سند، و اینکه سند مذکور اصلاً به کدام مفهوم و محتوی نوشته شده است تحلیل و تجزیه و تفسیر نماید."

در همین ارتباط وقتی هموطنان ادعای میر محمد صدیق فرهنگ را در مورد رجوع شهید میوندوال به نزد اوشان در زمانی که وی سفیر افغانستان در یوگوسلاویا بوده است و ادعای قصد کودتا بر ضد شهید سردار محمد داود خان در کتاب تاریخ فرهنگ میخوانند، با در نظر داشت سابقه مستند دشمنی فرهنگ با میوندوال و با در نظر داشت اینکه فرهنگ سفیر داود خان بوده است و فرهنگ سابقه روابط با پرچمی ها داشت از نظر منطقی قبول کرده نتوانسته

بر حسن تصادف در همین زمان نشر مقالات جناب داکتر زمانی در این پورتال و زین افغان جرمن، مقالات استاد محترم و دانشمند داکتر کاظم نیز نشر شده و به بسیار وضاحت دیده میشود که استاد کاظم برخلاف داکتر کاظم، نویسنده کتاب را معرفی درست کرده و هم کتاب را تحلیل علمی کرده و نتیجه گیری درست تاریخی نموده اند. شهید عزیزالرحمان الفت جان خود را در راه افشای حقایق تا آن اندازه ای که میدانست فدا کرد و کتاب وی خود سند معتبر تاریخی است که استاد کاظم با توضیح مسائل و تاریخ نشر و زمان شهادت عزیزالرحمان الفت بحث تاریخ شروع جهاد را مستند ساخت و بدون زیاده روی نوشته اش را خاتمه داده است.

دریمه برخه: پدې هکله د پوهانو مقالې

ګرانو هیوادوالو، د ډاکټر کاګر کتاب دخپل د ماخذو فهرست څخه ایسته کړی!

لیکوال: کانديد اکادميسين سيستاني ژباړونکی: زلمی کرزی

[د ډاکټر کاګر کتاب (د پاچا امان الله واکمنۍ ته یوه
نوی کتنه) د ډاکټر صاحب عبدالرحمن زماڼی
د عالمانه نقد او کره کتنې وروسته، نور دیوه تاریخی
اثر په توګه ارزښت او اعتبار لري. او دغه کتاب
دهیواد په تاریخ کې دیوه ماخذ په توګه بیله دځوان
نسل دګمراهۍ څخه بله ګټه لري، دغه کتاب ما د
ډاکټر زماڼی دکره کتنې د دریمې برخې په لوستلو سره
دخپلو کتابونو څخه ایسته کړ، او په کثافت دانی کې
می وچاوه. خدای تعالی دی د ډاکټر زماڼی پر قلم او
عمر خیر او برکت کنښیږدی چی د امان الله د سقوط
د کتاب ماهیت یی د ډاکټر کاګر د تاریخ د تحریف او
پتېوکارو نوسره یوځای څرګند کړ او خلک یی
دګمراهۍ او جعل لوستلو څخه وژغورل.]

دژبارونکی تذکر:

په افغان جرمن پورتال کی دمحترم کانديد اکادميسن
محمد اعظم سيستاني صاحب مقاله)
گرانو هیواد والو دډاکتر کا کر کتاب دخپل فهرست
اوماخذ څخه ایسته کړی ! (ترسرلیک لاندی ما
ولوستله . ډیره په زړه پوری لیکنه وه . په رښتیا
هغو افغانانو ته چی په امانی دوره کی دانگلیس
جاسوسی ، خیانت او توطیو په باره کی معلومات نلری
دهغوی دپوهاوی لپاره ددغی مقالې لوستل
دیرگتور دی . په تیره بیا دښاغلی ډاکتر زمانی صاحب
دغه فرهنگي خدمت دقدر اوستاینی وړپولم ، چی
دامانی دوری تیاره پانه بی روښانه کړه . همدارنگه
دافغانستان په دننه اوبهرخوانوانو اوراتلونکی نسل
ته باید تاریخی مستند حقایق ولیکل شی ، په جعلی
لیکنو باید ددوی افکار مغشوش نشی .

دشاغلی سيستاني صاحب بی کورودان چی هره ورځ
خپلو هیواد والو ته تاریخی حقایق لیکي اوهم دهیواد
بی هویتو اوپردویو گوداگیانو په مقابل کی تینگه
قلمی مبارزه کوی . دلوی خدای څخه ده ته په دغه
فرهنگي خدمت کی لازیات سرلوری اوبریالیتوب
غواړم . ما دشاغلی سيستاني مقاله په پښتو ژبه
وژبارله ، هیلمن یم گرانو لوستونکو ته په زړه پوری
وی . ده روغتیا او سلامتیا زما هیله ده . دلوی خدای
څخه ده ته د اوږد عمر دعاکوم . تل تر تله په ښه نوم
پایی ښاغلی - زلمی کرزی

دمقالی دمتن ژباړه:

ډاکټر کاکړ ډاکټر ۱۹۲۰ کلونو په لسيزه د تاريخ په څانگه کې يود تعليم يافته ؤ استادانو څخه دى. نوموړى يوازينى استاد دى چه د تاريخ په څانگه کې په انگلستان کې يې لوړې زده کړې سرته رسولي دي. د ادبياتو او بشرى علومو د پوهنځى زياترو محصلينو هغه ته ديوه پوه او د تاريخ د متخصص په سترگه کتل. او هغه ته يې درناوى درلود ما هم ډاکټر کاکړ ته ښه نظر درلود او هيلمن وم. خو هيڅکله مې د تاريخ په برخه کې د ده يوه مقاله چه د تاريخ ليکلو ميتودولوچى بيان کړى نه ده لوستلى.

په ۲۰۰۰ ميلادى کال کې دلومړى ځل لپاره مې سترگې د ډاکټر کاکړ پريوه رساله (افغان، افغانستان، افغانها و تشکيل دولت در هندوستان، فارس و افغانستان) تر عنوان لاندې روښانه شوى او هغه مې تر نظر تير کړ، دغه رساله ديوه اوږد عنوان سره د محتوا له مخې يو ډير کمزوره اثر دى او ډيرى نيمگرتياوى لرى. هيلمن وم چه ډاکټر کاکړ د افغان او افغانستان د کلمو په باره کې د داخلى او بهرنى معتبرو تاريخى متنونو څخه بشپړ بيان لوستونکو ته وړاندې کړى وای، له بده مرغه چى ده هڅى نه دى کړى.

په هندوستان او فارس کې د افغانانو د دولت د جوړښت موضوع دومره لنډه، سطحى او نيمگړى ده چى حتى د دولسم ټولگى د لکچرد نوټ لپاره هم لږ دى. دغه اثر په لومړى سر کې خطاطى شويدى، او بيا د آفيست په ډول چاپ شويدى. زما په اند د ډاکټر کاکړ ځاى يې په تاريخ ليکلو کې ډير را ټيټ کړى دى. دومره پوه شوم چه دى په تاريخ ليکلو کې د زغم او د حوصلې خاوند څيړونکى نه دى، دهيواد د تاريخى مسايلو په بيانولو کې آن دپوهاند حبيبي د شاگرد حبيب الله رفيع په اندازه هم قوى استدلال او د بيان جرئت نلرى.

دېاکټر کاکړې دویم کتاب چه زما لاس ته راغی (د پاچا امان الله واکمنی ته یوه نوی کتنه) وو، دومره وخت می پیدا نکړچی هغه ترپایه ولولم خود امانی دولت پرضد د شینوارو د بنوربنت برخه او په هغه کی یی د محمد ولی خان دروازی او غلام صدیق خان چرخى او نور د منشی علی احمد خان له قوله لمسونکي بلل شویدی ولوستل. حتی په یوه مقاله کی یی (آیا محمد ولی خان دروازی در سقوط دولت امانی نقش داشت؟) په هغه لاس وند او نقل قول می خپلی مقالی ته اعتبار ورکړ. له هغه وخت ۲۰۰۵ څخه چی ما د ډاکټر کاکړې د کتاب دغه برخه ولوستله، زما ذهنیت محمد ولی خان دروازی او غلام صدیق خان خرخى ته ډیر خراب سو. په رښتیا سره زما په زړه کی د دغو کسانو په مقابل کی د نفرت او کرکی احساس پیدا سو، خو وروسته د کاکړې پر کتاب باندى د ښاغلی ډاکټر زمانى دمستند او مستدل عالمانه نقد په لوستلو سره جوته سوه چی د کتاب اصلی لیکوال علی احمد خان غزنى چی نه دی، بلکی شیخ علی محبوب په کابل کی د انگلیس د جاسوسانو څخه دی . ډاکټر کاکړې په پوهاوی سره د انگلیس د جاسوس لیکنه لوستونکو ته وړاندی کړی ده. د ډاکټر زمانى د کره کتنی له مخی څرگند یږی چی د کتاب متن (د پاچا امان الله واکمنی ته یوه نوی کتنه) سل په سل کی د انگلیس په گټه اود دوهمی مشروطی د غورځنگ او دهیواد د خپلواکی دمحصل پاچا امان الله پرضد دی. کوم شی چی زه ډیر خواشنى کړم دادی چی ولی زمونږ دهیواد د تاریخ په حق کی د داسی سپړی له خوا چی هغه د تاریخ ډاکټردی او زیات کلونه د کابل په پوهنتون کی د تاریخ دمقام خاوند وو، داسی خیانت وکړ او داسی شیان یی دهیواد د تاریخ مینه والو او شاگردانو ته وړاندی کړل چی د ډاکټر زمانى دمقالی په اساس د تاریخ تحریف شمیرل کیږی نه د تاریخ حقیقت.

البته که ډاکټر کاکړې (امان الله خان سقوط) کتاب چی منشی علی احمد خان ته یی نسبت ورکړی دی نقد یی پر لیکلی وای او دهغه ماهیت یی څرگند کړی وای، طبعاً د کتاب اعتبار کم کیدی او لوستونکی پوهیدل چی په دغه

کتاب کی استعماری نیتونه پت دي، طبعی وه چی لوستونکو د کتاب متن او محتوا ته اعتبار نه ورکاوه. خوله بده مرغه ډاکټر کاکړ په رښتیا سره یو جعلی تاریخ، لوستونکو ته وړاندی کړ. ده باید دغه کار نه وای کړی. زه خپلی خبری دهغو دو ضد استعماری شخصیتونو په باره کی چی ما کړی دي بیرته اخلم، او د دغه کار پښیمانی او ندامت د ډاکټر کاکړ مخ ته اېږدم، ځکه که ډاکټر کاکړ د انگلیس جاسوس لیکنه د پاچا امان الله د منشی په نامه پخپل کتاب کی نه وای لیکلای، بنایي ډیرو انسانانو لکه زما په شان ډوکه او فریب نه وای خوړلای.

د ډاکټر صاحب زمانی نقد نه یوازی د انگلیس د وران کاریو ونډه د امانی دولت د ښورښتونو په را پارولو کی ښکاره کوی، بلکه دا څرگندوی چی په افغانستان کی د انگلیس د جاسوسانو د فتنی اچولو تبلیغات د تاریخی حقایقو پر خای خلکو او نوی نسلونو ته دهغو کسانو له خوا ورکول کیږی چی له بده مرغه دخپل نوم په سر کی ډاکټری لقبونه لری. منظور جناب ډاکټر کاکړ دی، چی دوی سر بیرته د دغه ټکی په پوهاوی سره چه دامان الله خان د سقوط کتاب په کابل کی د انگلیس یو جاسوس لیکلی دی او د یوه بل اجنت په واسطه ژباړه سوی دی او هغه یی په کندهار کی دامان الله خان د آخری ورځو د منشی علی احمد په نامه ثبت کړی دی، خودا جوته کړی هغه روایتونه او خبرونه چی د کابل دشمال اوشینوارو د ښورښتونو په باره کی ورکړل شویدی، د پاچا امان الله له نږدی کسانو له خوا ورکړه شویدی، څو د لوستونکو باور په درج شوی روایتونو سره را جلب کړی. په دغو روایتونو کی د علی احمد خان له خولی څخه ویل شوی دی چی د شینوارو ښورښت د غلام صدیق خان چرخي (دامانی دولت د بهرنیو چارو وزیر او دامان الله خان باجه) او د جمهوریت د گوند په تړاو چی محمد ولی خان یی مشرو، له خوا تر سره شوی دی.

پوښتنه داده چې ولی ډاکټر کاکړ د کتاب اصلی لیکوال چې په کابل کې د انگلیس د مامورینو څخه و د کتاب لوستونکو ته ندی ورپیژندلی. او دهغه لیکنی یی د ثقه اطلاعاتو په ډول لیکلی دی؟ د دغه کار څخه د ده هدف څه شی وو؟ آیا دغه کار د تاریخ تحریف او جعل ندی؟ آیا هغه دغه کار ده په خپلو نورو کتابو کې هم تطبیق کړی ندی؟

ولی ډاکټر کاکړ کله چې ډاکټر زمانی پر دغه اثر شک پیدا کړ او اصلی متن یی دده څخه وغوښت خو هغه وگوري،

دغه اثر یو محترم هیواد وال ته یی ورنسکاره نکړ؟ که ډاکټر کاکړ د دی کتاب د لیکلو څخه سوؤ نیت نه درلودای ولی هغه لیکنه دمخه تردی چې موضوع رسوایی ته راووزی دده په اختیار کې یی ورنکړه؟

د ډاکټر عبدالرحمن زمانی د تحلیل او نقد په دریمه برخه کې څو ټکو زما پام راواړاوه. اړینه یی بولم چې پر هغه لږ څه تم شم. د زمانی په نقد کې د کاکړ له قوله ویل کیږی: «ما تراوسه داسی لاسوند (سند) ندی لیدلی چې بنسکاره کړی چې انگریزان پاچا امان الله خان د سقوط په توطیه کې لاس ولری.»

په دغه باره کې باید د جناب ډاکټر څخه پوښتنه وشي چې آیا انتظار لری د برتانوی هند د آرشیف اسناد او مدارک او یا د لندن د موزیم آرشیفونه پخپله حرکت وکړی، او ۸۰د او ۹۰ کلونو گرز او خاوری له خپله ځانه لیری کړی، تاسو عالیجناب ته راسی او وواپی چې هو، مونږ د انگلیس د توطیو پټ اسناد یو، چې ستاسو حضور ته مشرف سوی یو، مونږ وگورئ. ډاکټر کاکړ څو ځله په خصوصی مجلسونو کې خپلو دوستانو ته ویلی دي چې ما د برتانوی هند ټول آرشیفونه لیدلی دی ترڅو د امانی دولت پر ضد د انگریزانو د توطیو اسناد لاس ته راوړم، خو دی د اسنادو په کشف بریالی سوی نه دی.

خوزه وایم چه ډاکټر کا کر پخپله ادعا کی صادق او رښتونی ندی، اورښتیا نه وایی. د دی لپاره زه یو ژوندی شاهد اورښتیا ویونکی پیژنم، چی د کا کر ادعا غلطه ثابتوی. دکابل پوهنتون پخوانی استاد ډاکټر خالق رشید چی د حامد کرزی د حاکمیت په کلونو کی په نوی ډهلی کی، د جواهر لعل نهرو په پوهنتون کی استاد و، هغه د افغانستان د تاریخ سره ډیره مینه لری او د افغانستان د ۱۹ او ۲۰ پیړیو د نوی ډهلی دموزیم تخمین سل زره آرشیفی اسناد د ورکیدلو څخه ژغورلی دي. په تیر د سمبر کی یی ما ته په تلفن کی وویل: چی شاغلی کا کر دهند د ملی موزیم د آرشیف یوازی او یوازی اته سندونه لوستلی دی او په آخر کی یی لاسلیک کړی دی، نهم سندی ی لاندی لوستلی، که نوموړی ډاکټر نهم لوستلی سند راښکاره کړ، او زما ادعا غلطه ثابته کړه، زه حاضریم د ټولو افغانی عالمانو او پوهانو په مخ کی خپله دوکتورا دیپلوم څیری کړم او دهغه څخه بخښنه وغواړم، دی باید دا ونه وایی چی د برتانوی هند ټول آرشیفونه می لیدلی دی، کوم سند می پیدا نکړ چی دامانی دولت پر ضد د انگلیس توطیه ښکاره کړی. دغه یوه بی معنا او د حقیقت څخه لیری ادعا ده.

زه د استاد خالق رشید په خبرو بشپړ باور لرم. ډاکټر خالق رشید یو رښتیا ویونکی او وطن پال انسان دی. هغه په تیر د سمبر کی دیوی څیرنیزی مقالی په ترڅ کی د (بابا جان) افغانی میرمنی په باره کی چی دخپل عصر د روحانیت پاچا وه، وویل: دهند د ملی موزیم آرشیف د شلوزرونه زیات اسناد چی د افغانستان سیاسی پینښی بیانوی فوتوکاپی کړل او له ځانه سره می راوړل. او د دوی په ژباړه بوخت یم او دغه د افغانستان د ۱۹ او ۲۰ پیړیو تاریخ دی.

د ډاکټر خالق رشید د دغو خبرو څخه دی پایلی او نتیجی ته ورسیدم چی ډاکټر کا کر اصلاً د تاریخی څیرونو اود تاریخ دمسلک سره علاقه نلری. دامانی دوری تاریخ دهیواد د نورو دورو په پرتله زمونږ د تاریخ یوه طلایی دوره شمیرل کیږی، دی نه یوازی کومه علاقه ورسره نلری بلکی له بده مرغه

له هغه سره دښمنی کوی . اوددغو دشمنیو بیلگی دداکترزمانی دنقد په دریمه برخه کی دلوستلو وړدی .

سربیره پردی ، داکترصاحب کاظم د ۱/ ۳/ ۲۰۱۵ د افغان جرمن پورتال په نظریاتو برخه کی لیکلی دی : «د تاریخ دخیرونکی یو دمهمو دندو څخه یا دیوه تاریخ پوه اتکا پرمعتبرو سرچینواو اخذونو باندی ده ، اود اصلی سرچینو تشخیص څنگه چه پورته وویل سول ، خپرونکی دسند دااعتبار وتشخیص ته مکلف کوی . پدغو ورځوکی جناب داکترزمانی یوه مهمه موضوع دکتاب داصلی ماخذ په اړوند دپاچا امان الله حاکمیت ته نوی کتنه دبحث لپاره مطرح کړی ده . چی دکتاب محتوای ترسوال لاندی ده خوشحال یم چه نن ورځ خپرونکی هیوادوال په پراخ نظر سره په تاریخی مسایلو کی لاسوندونه اوشواهد وپلتي . چی په دغو اسنادوسره تاریخی واقعیتونه رابرسیره کیری .زه خپله دهغو کسانو څخه یم چی په کال ۲۰۰۵ کی کله چی ما (زنان افغان زیر فشار عنعنه وتجدد) کتاب وکینس ، پدغه نظر چی هیڅ لاسوند په لاس کی نسته چی انگریزان دي دامانی دوری په سقوط کی لاس ولری ، نیوکه وکړه او دلیلونه می وړاندی کړل ، اوله هغی ورځی وروسته دداکتر عبدالرحمن زمانی د زیار او زحمت مرهون یم . او د تاریخی معتبرواسنادو پربنسټ یی پرمحتواکتاب (بازنگری دوره امانی وتوطیه های انگلیس) وکینس . اوهم یی دکاکرپرکتاب امانی دوری باندی مستنده مقاله ولیکله ، زه د داکترزمانی په لیکنه اوتحلیلی ماهیت ویارکوم .»

بل مهم ټکی چی پرهغه باندی لږڅه تم سم دادی چه کاکر دکتاب په نقد کی د هیواد دخپلواکی اخیستل دامان الله

زپورتوب او د مشروطه غوښتونکو دسربندونواو قربانیو محصول نه گني . کاکرلیکی : «افغانان دپاچا امان الله په مشرتوب سره د ۳۹ کلنو وروسته دجنگ اوسولی له لاری بریالی سول او دانگریزانو څخه یی بشپړه خپلواکی ترلاسه کړه» (دداکترزمانی مقاله ، دریمه برخه .)

د ډاکټر کاکړي د ۳۹ کلنو د جنگ اوسولې څخه مقصد څه دی ؟
دامیر عبدالرحمن د واکمنۍ څخه (۱۸۸۰) بیا دامیر حبیب الله خان
تروزلو (۱۹۱۹)، پوره ۳۹ کاله تیریرې. ۳۹ کلونه د دغو دوامیرانو په
واکمنیو کې د هیواد د خپلواکۍ لپاره له انگریزانو سره کوم جنگ نه دی شوی
، خو امان الله خان د جنگ مشرتوب اولارښوونه په غاړه واخلي ، مگرولی
بناغلی کاکړي د افغانستان د ۳۹ کلنو د جگړو په رهبري کې دامان الله خان نوم
اخلي؟ دا پدې خاطر چې غواړي د مشروطیت غورځنگ چې ډیری قربانی یې
ورکړي دی بایزه او بی اهمیتته ښکاره کړي او نورو ته دغه پیام ورسوي چې
دهیواد خپلواکي نه د مشروطیت د غورځنگ د کړنلارو او سرښندنو پایله
ده او نه دامان الله خان میرتوب او زورتوب دانگریزي ښکیلاک په مقابل
کي .

سربیره پردغه ډاکټر کاکړي د مشروطیت د غورځنگ او بیا د دغه دویم نهضت
د مخکښ او فعال شهزاده امان الله خان په باره کې پخپل کتاب کې هیڅ ډول
یادونه نده کړې . په داسې حال کې چې دهیواد خپلواکي بیله امان الله له نوم
اخیستلو څخه او بیا دامان الله له نوم اخیستلو پروخت بیله د مشروطیت
د غورځنگ یادول او بیله د محمود طرزی دیادونې څخه چې د دغه غورځنگ
په تینگښت او بریالیتوب کې یې اغیزه ناکه ونډه درلوده خو په پای کې امان
الله خان ډگرته راووت ، بایزه اونیمگړي کار دی .

ډاکټر کاکړي اصلاً نه غواړي ووایي چې : پاچا امان الله د مشروطه غوښتونکو
د مخکنۍ طرحې سره سم د تاج پوشی په ورځ د ۲۸ فبروري ۱۹۱۹ د مخه تردی
چې دشوربازار حضرت د سلطنت تاج د پاچا امان الله پر سر کېښېږدي ، وی
ویل : «دغه تاج په هغه شرط پر سر اېږدم چې دهیواد بشپړه خپلواکي ترلاسه
کړم» او وروسته یې د کابل ښار یانوته وویل : «لومړی دنجیب ملت ټولو خلکو
ته دغه زيری او اعلان کوم چې ما د افغانیه سلطنت تاج د خپلواکي او

د افغانستان د بهرني اوداخلي حاکمیت په نامه پراسراییښی دی.» (دوره امانی، داکتر اسدالله حبیب، ص 10)

بل ټکی، داکتر کاکړ سخت مخالفت د اروا بناد پوهاند حبیبی سره دی، د ډاکتر د مخالفت علت دهغه مرحوم سره دهغه ځایه څخه سرچینه اخلي چې بناغلي ډاکتر د خپلي ټنبلې اولړکاري په وجه، هیشکله یی ونشو کړای د پوهاند حبیبی علمي ځای په علمي ټولنو په نړیواله او ملي سطح کی دهغه عالم په ژوند او ترمړینی وروسته ونیسی. اودغه د حقارت عقده د دخدای بڅنبلې پوهاند د عظمت په مقابل کی د کاکړ روح ته آزار ورکوی. همدا رنگه په هره غونډه کی د اروا بناد حبیبی چی د کاکړ په وزن یی کتابونه لیکلي دي، بد وایی او فکر کوی چی د مرحوم حبیبی په بد ویلو سره به دده مقام لوړشی، پداسی حال کی چی داسی نده، د فرهنگي کسانو د محبوبیت میزان او قدر دهغه کس په فرهنگي او علمي کارونو په مقدار پوری اړه لري.

پوهاند حبیبی د خپلو علمي او فرهنگي کارونو له کبله د سیمي په هیوادونو کی دیوه علمي شخصیت په توگه پیژندل سوی دی او دده د آثارو څخه د سیمي د هیوادونو خلکو ډیره گټه اخیسته ده. پداسی حال کی چی کاکړ په افغانستان حتی د کابل د پوهنتون په علمي محیط کی دیوه علمي شخصیت په توگه ندی منل سوی.

لنډه دا چی د ډاکتر کاکړ نقد او د کتاب محتوا او د متن تحلیل د هیواد د پوه خپرونکی داکتر زمانی له خوا لکه د (بازنگری دوره امانی و توطیه انگلیس) د کتاب پشان، نه یوازی پخپل نوعیت کی بی ساری اثر دی، بلکه ددغی مقالی په دریمه برخه کی یی د ډاکتر کاکړ د تاریخ د متخصص لاس او پښی د شا له خوا ورتړلي دي. باید زیاته کړم چی ما ۵۵ کاله د هیواد د تاریخ په لوستلو کی، د افغانستان د علومو اکادمی پوهانو او د پوهنتون د اجتماعی علومو داستادانو په شمول، داسی نقد د اثر د محتوا او د متن تحلیل د مختلفو اسناد او شواهدو په بنسټ د کتاب د نقد په باره کی نه دی لوستلی

، که د داکتر کاکړپه وجود کی د غیرت یوه ذره موجود وي ، باید دخپل د تاریخ د داکتری دیپلوم خیری کړي او یا دا چی دخپلو ټولو ناوړو نیتونو سره د دغو تاریخی جعلیاتو ، تحریفاتو او (اوتی بوتی) خُخه اعتراف وکړی او دافغانستان دخلکو او د کتاب د لوستونکو خُخه بخښنه وغواری .

په حال خدای دی وکړی چی داکتر کاکړ د انگریزانو دخوښی لپاره دهیواد تاریخ نه وي تحریف کړی !

پای

نام رستم به از رستم

مسعود فارانی

مقاله ای را در تائید نقد عالی جناب داکتر صاحب عبدالرحمن زمانی خواندم که با قلم پُر بار جناب سیستانی صاحب نگارش یافته بود .

قبل از همه عرض شود که نقد داکتر صاحب عبدالرحمن زمانی ، درست با معیار های که لازمه شروط نقد نویسی است تحریر یافته است. در یکی از تعاریف نقد آمده که :

"نقد ویرانگری است بمنظور آبادگری" اگر منظور نقد فقط ویرانگری باشد ، آن نقد نیست بلکه بغض است و کینه. یا اینکه ریگی در کفش دارد.

نقد در کُل وظیفه دارد که باید حقایق کتمان نشوند ، بلکه برای تجلی حقایق تلاش صورت گیرد تا حقایق بیشتر آشکار گردند. نه اینکه نویسنده عمداً حقایق را پنهان کند و با قربانی

حقایق در پای دشمنان ، دل دشمنان را خشنود سازد . به این اساس می بینیم که نقد محترم حسن کاکر بردوره امانی نوع ویرانگری است که برخاسته از بغض و کینه محسوب میشود نه از صداقت و امانت داری ، زیرا در لابلای

نوشته ای شان داکتر حسن کا کر خواسته است بدبختانه با غرض نکاتی را کم ارزش جلوه دهد که اهمیت حضورش تا کنون در جامعه ملموس ، نقل محافل ، مستشعر و آفتابی است. این اسناد را هیچ وجدانی بیداری ملی نمیتواند کم بها سازد. زیرا این ارزشها ریشه محکم در باورهای مردم پیدا کرده است. باورهای که با نقد جان بدست آمده اند. مشروطیت دوم که تداوم مشروطیت اول است. درین راه آرمانی از خون خود دریغ نکردند. پس کسیکه تلاش دارد تا این همه ارزشهای ملموس و شناخته شده و آفتابی را کمرنگ جلوه دهد ، واضح که آب در آسیاب دشمن ریخته است و از جانب دیگر اینچنین اشخاص غافل از عاقبت کار خویش اند ، زیرا کسی که به حیثیت یک جامعه سری بازی دارد ، متوجه باشد که وقار یک جامعه همچون سلسله جبال ، پا برجاست و هرگز متضرر نمی شود ، اما مغالطه کاری ها سبب میشوند که دار و نداری شخصیت مغالطه کار را زیر سوال ببرد.

نقد زلال و سازنده جناب داکتر صاحب عبدالرحمن زمانی که شناخت بسیار عمیق از قضایا ، متکی بر اسناد دارند ، بیانگر حقیقت ملموس میباشد ، پس خواننده درمی یابد که جناب زمانی صاحب درزمینه کاری کرده است که ویرانگری را بمنظور آباد گری اجازه گردش قلم داده است. در حالیکه حسن کا کر برعکس ویرانی را برای ویران کردن بهترین دوره تاریخ کشور ، (نهضت امانی یا نهضت مشروطیت دوم) دور از انصاف دست به تخریب زده است. برای چه؟ جواب این سوال ، شکوک مختلفه را نسبت به شخصیت حسن کا کر در ذهن خواننده ایجاد می نماید.

نا گفته نگذریم که جناب داکتر صاحب عبدالرحمن زمانی با زحمات قابل قدر اسنادی را برای تثبیت حقایق در خدمت جامعه و مورخین راستین قرار داده اند که با ارزش و انکار ناپذیرند. ایشان با بسیار صداقت دین شانرا در برابر مردم ، جامعه و وطن مسؤلانه ادا کرده اند.

ثانیاً مختصراً می پردازم به توجه و نقد جناب سیستانی که در سطح عالی و سازنده، جانب برحق را بخاطر برحق بودن گرفته است تا حقایق، بیشتر جلی نمایان شوند.

اعتبار، آگاهی و نظر صائب جناب سیستانی صاحب که در بخش تاریخ شخص مطرح میباشند، حقیقت سند معتبر زمانی صاحب را بیشتر متجلی میسازد.

فراموش نکنم که اذعان جناب سیستانی درین مقاله اخیر ایشان که برخاسته از صفای درونی توأم با صداقت و بزرگی ایشان است، کاری آسانی نیست زیرا اذعان کردن شریفانه جناب سیستانی صاحب از قوت، مناعت و پایداری ایشان خبر میدهد. بخاطریکه هرکس همت انتقاد کردن از خود را ندارد، اما موصوف ازین آزمون با سربلندی، بدرآمده است.

مزید برآن کسانی که با قلم ایشان آشنایی دارند بیشتر متوجه دو اثر جناب کاکر و جناب داکتر زمانی صاحب شده دلچسپی بیشتر به تفاوت بین تحریف و تعریف پیدا کرده بدنال یافتن حقایق سعی و تلاش خواهند کرد. آثار با ارزش جناب زمانی صاحب در این زمینه بگونه بسیار عالی جوابگو هستند که دقت بیشتر خواننده را بخود جلب میکند. این دقت، خواننده را وادار میسازد تا به قلم توانای جناب داکتر زمانی سر احترام فرود آورد.

متأسفانه جناب حسن کاکر، کاری کرده است ناسنجیده زیرا هر اجدد خوان تاریخ از حقایق تاریخی که هنوز در آریشف سینۀ بسیاری از خانواده ها ثبت و محفوظ است و همچنان بیاد دارند حکایات و روایات چشم دید پدران شان را که بگوش خود شنیده بودند، زیرا یک نسل قبلی، همه چیزهای را که به چشم سر دیده بودند با امانت داری و با شوق و ذوق قابل وصفی منحیث مفاخر جامعه به فرزندانشان صادقانه انتقال داده اند. یعنی این خبر بزرگ هنوز هم منحیث تاریخ گسترده در بین مردم حضور دارد و تا دیر نشده نیازی به کتابت مبرم نشده و نیست بخاطریکه اکثریت افغانها از وقایع آگاه

میباشند ، مگر متاسفانه که کاکر صاحب به این حقیقت توجه نکرده و به این نکته پی نبرده است موصوف گمان کرده است که با مغالطه کاری میتوانند جامعه را مغز شویی کند.

بد بختانه چاهی را که مغرض برای مدفون کردن سریداران نهضت امانی و نهضت والای مشروطیت دوم کنده بود تا آنهمه شهامت ، دلیری و از خود گذری و مفاخر را مثل گور های دسته جمعی زیر خاک پنهان کند و خودش آهسته از کنار آنها بگذرد ، تصور واهی است. زیرا چنین اشخاص قادر به پیاده کردن نیت نا سالم شان نشده بلکه خودش را خود با خفت در چاه کنده شده انداخته است ، این کار حسن کاکر کار نادرست است. متاسفانه کاکر صاحب این اصل اساسی را تا کنون توجه نکرده اند که:

کسی را که دولت زده باشد قابل تشویش نیست: بقول شاعر:

رعیت زمین و سلطان درخت بماند زمین و نماند درخت

آنچه که شدیداً قابل تشویش است اینست که شخص ، ملت زده نشود. زیرا از ملت زدگی بدر شدن امر ناممکن است. کار نا صواب جناب حسن کاکر سبب شد ، تا ضرب المثل معروفی را برای خواننده تداعی کند که:

نام رستم به از رستم

پایان

باید در انتظار جواب پوهاند صاحب کاکر باشیم

داکتر سید خلیل الله هاشمیان

داکتر صاحب عبدالرحمن زمانی بچنان کشف مهمی در رشته تاریخ موفق گردیدند که یک گوشه مهم تاریخ افغانستان رادرخشان گردانید. این داستان ازینقرار است: قبلاً جناب پوهاند محمد حسن کاکر کتابی نوشته

بود بزبان پشتو تحت عنوان "دپاچا امان الله خان واکمنی ته یوه نوی کتنه" که یک کاپی آنرا بمن نیزلطف نموده بودند و من تقریظ مختصری در معرفی این کتاب در مجله آئینه افغانستان نشر کرده بودم. پوهاند صاحب کاکړ که یک مؤرخ مسلکی و نامدار میباشند و مدعیات نوی بارتباط واقعات دوره امانی و سقوط دولت امانی درین اثر گنجانیده که از آنجمله خیانت و بیوفایی رجال بزرگ دولت بشمول مرحومین محمد ولیخان دروازی و غلام صدیق خان چرخي به ولی نعمت شان شاه امان الله خان میباشد. پوهاند صاحب کاکړ برای افشای مدعیات کتاب خود به اثری استناد کرده که گویا بقلم "علی احمدخان مومند از غزنی، منشی دربار شاه امان الله" نوشته شده باشد. داکتر صاحب زمانی میگوید که او چند بار از پوهاند صاحب کاکړ تقاضا کرد تا این اثر را بطور عاریت برایش بدهد، اما پوهاند صاحب کاکړ تقاضای او را نپذیرفته است.

داکتر صاحب زمانی همیشه با اخلاص و احترام از پوهاند صاحب کاکړ یاد کرده و من در محفل ماه جنوری سال 2012 در شمال کلفورنیا حاضر بودم که داکتر صاحب زمانی چیزهایی ازین قبیل گفت: پوهاند کاکړ یگانه کسی است که در رشته تاریخ از پوهنتون لندن (Ph.D) گرفته و در آرشیف های مختلف در چند کشور اسناد تاریخی افغانستان را مطالعه کرده است... چند سال درین میان گذشت تا اینکه درین اواخر داکتر صاحب زمانی اصل سندی را از آرشیف هند برتانوی بدست آورد که مؤلف اصلی اثر مندرج در کتاب پوهاند صاحب کاکړ علی احمدخان مومند منشی دربار شاه امان الله نبوده، بلکه یک جاسوس انگلیس از مسلمانان هندوستان بنام (شیخ علی محبوب) بوده است. شیخ علی محبوب در دوره سفارت (سفیر همفریز) در کابل بحیث عضو مهم سفارت انگلیس موظف امور استخبارات و شخص معتمد دولت انگلیس بوده که پول زیادی برای توزیع بمردم قبایل و دشمنان امان الله خان بدسترس

او گذاشته می‌شده است. این شخص که در سفارت کابل یک ریش هم می‌گذاشت، بعد از سقوط دولت امانی پیدایش خدمات بسیار ارزنده اش برای انگلیس، بحیث پولیتیکل ایجنت ایجنسی خیبر مقرر شده و یک عکس او را داکتر صاحب زمانی نشر کرده که در عهده مهم دره خیبر ریش خود را تراشیده است قابل تذکر است که در تمام مدت استعمار انگلیس در هند برتانوی، در رأس ایجنسی - خیبر یک منصبدار عالی‌رتبه انگلیس مقرر می‌بوده، اما شیخ علی محبوب آنقدر خدمات برجسته به انگلیس انجام داده که حساس‌ترین چوکی را در ضلع (شمال غربی) North West - Frontier به او که یک مستخدم هندی بود، سپرده بودند.

داکتر زمانی سند اصلی، یعنی رساله ای که شیخ علی محبوب یعنوا (سقوط افغانستان) بزبان فارسی نوشته بود و یک منصبدار انگلیس بنام کپتان گیرلنگ اسکات آنرا در سال 1930 از فارسی به انگلیسی تحت عنوان The Fall of Afghanistan ترجمه کرده، این سند را پیدا کرده و تا کنون سه مقاله در ویب سایت وزین افغان جرمن آنلاین - درین باره، با اسناد غیر قابل انکار از آرشیف معتبر هند برتانوی، نشر نموده که در بین مؤرخین و دانشمندان افغان غوغایی را برپا ساخته و مقالات زیادی به تقدیر از کشف داکتر زمانی نشر شده اند. در حالیکه مدعیات و اسناد داکتر صاحب زمانی کاملاً قابل باور می‌باشند، اما از آنجائیکه قدما گفته اند انسان هر قدر عالم و صاحب تدبیر باشد، باز هم ارسهو و خطا عاری بوده نمیتواند و من یکسال قبل در بحث بیدل شناسی این بیت حضرت بیدل را مثال آورده بودم که می‌گوید:

هیچ عاقل نزند تیشه پپای آرام

از بهشتی که برون آمده آدم نیست؟

اینکه مردم می پندارند که: هیچ شخص عاقل پای جور خود را با تیشه نمیزند، آیا این حضرت آدم نبود که از بهشت رانده شد؟ حضرت آدم پیغمبر و عاقل بود، اما اشتباه کرد و از بهشت برون رانده شد (!!!)

مقصد من اینست که یک استاد نامدار تاریخ مانند داکتر صاحب کاکر هم عاری از خطا و اشتباه بوده نمیتواند من او را می شناسم و یقین دارم این جرأت را دارد که از اشتباه خود معذرت بخواهد. من با پوهاند داکتر حسن کاکر و پوهاند داکتر عثمان روستار تره کی بعد از پیاده شدن عساکر روسی بافغانستان، در جبهه مبارزین ملی متشکل از استادان و محصلین پوهنتون کابل یکجا کار می کردیم آمر ارتباطی من داکتر حسن کاکر بود و آمر ارتباطی او داکتر روستار تره کی بود کارها و فعالیت ها، یعنی تماس با مردم و جلب هرچه بیشتر افغانهای قابل اعتماد، تقسیم شده بود -- در همان محیط تحت تعقیب پوهنتون و هم در جاهای دیگر ما باهم میدیدم و مبادله اطلاعات و او امر صورت میگرفت - این مبارزه موفقانه تا مدت یکسال دوام کرد تا اینکه یکی از همکاران من با ترجمه انگلیسی شبنامه ها و اخبار مبارزات کابل که آنرا من ترجمه کرده بودم، دستگیر شد (ترجمه شبنامه ها بانگلیسی و توزیع آن بسفارات خارجی در کابل وظیفه من بود) من در مارچ - 1980 از کابل فرار کردم متعاقباً پوهاند کاکر و پوهاند تره کی تحت تحقیق و شکنجه قرار گرفته و مدت پنج سال در زندان پل چرخ بسربردند. پوهاند صاحب داکتر کاکر یک مبارز ملی است که بخاطر یک اشتباه تاریخی نباید تحت تنقید و مواخذه قرار گیرد.

پوهاند داکتر کاکر قبلاً نیز در یک مورد مربوط بتاریخ مرتکب اشتباه شده بودند که گله شخصی من در آن مورد تا امروز تلافی نشده است: در سال 2011 کتابی تألیف کردم تحت عنوان "تحقیقی پیرامون سوابق تاریخی و موقف حقوقی قرارداد و خط دیورند" این کتاب را قبل از نشر بیک تعداد دانشمندان بشمول استاذ تاریخ پوهاند صاحب حسن کاکر برای نقد و

تقریظ ارسال کردم. پوهاند کاکر از نوشتن تقریظ معذرت خواست، اما دانشمندان افغان از قبیل جناب استاد محمد اسحق نگارگر، جناب استاد داکتر سید عبد الله کاظم، جناب استاد داکتر روستارتره کی، جناب استاد عبد العلی نوراحراری و جناب داکتر رحمت ربی زیرکیار هر کدام تقریظی بر آن نوشتند که در قسمت اول این کتاب چاپ شده اند.

چند ماه بعد برای معرفی این کتاب مجلسی در شمال کلفورنیا دایر کردم که حدود صد نفر بشمول پوهاند صاحب حسن کاکر، داکتر صاحب سید عبد الله کاظم؛ داکتر صاحب زمانی، آقای داود مومند و یک عدد دیگر از اهل خبره شمال کلفورنیا اشتراک ورزیده بودند. من اسناد حد بخشی و علامه گذاری خط دیورند را که درین اثر تاریخی از جلد سوم سراج التواریخ تالیف مرحوم فیض محمد کاتب هزاره اقتباس شده بود بمجلس گزارش دادم. بعد از بیانات من پوهاند داکتر کاکر سخنرانی کرد و مدعیات کتاب مرا که گویا امیر عبد الرحمن خان برضاء و رغبت خود خط دیورند را به انگلیس ها فروخته، غیر مستند و غیر قابل قبول خواند. وقتی حاضرین مجلس از او سوال کردند که فیض محمد کاتب همه واقیعت های مندرج این کتاب را بقلم امیر عبد الرحمن خان در جلد سوم سراج التواریخ نگاشته است، شما درین مورد چه میگوئید؟ داکتر صاحب کاکر گفتند: " این جلد سوم سراج التواریخ که درین کتاب بالای آن استناد شده، جعلی و ساختگی است... " حاضرین دیگر سوال نکردند.

بعد از آن من در شماره بعدی مجله آئینه افغانستان نوشتم که هنگامی که داکتر صاحب کاکر تیزس داکتری خود را در لندن بالای دوره سلطنت امیر عبد الرحمن خان مینوشت، در آنوقت تنها جلد اول و دوم سراج التواریخ چاپ شده بود که داکتر کاکر از آن استفاده کرده و چون جلد سوم را (که در دوره جهاد چاپ شده) ندیده، بطور غیر واقعینانه و غلط نتیجه گیری کرده است بنابراین او حق داشت که بدفاع از تیزس داکتری خود بگوید که

جلد سوم سراج التواریخ جعلی و ساختگی است. داکتر صاحب کاکر در مورد این اعتراض من تا امروز جواب نداده است.

با ذکر مراتب فوق در مورد اتهامات وارده بر پوهاند داکتر حسن کاکر باید منتظر جواب خود او باشیم و البته بنظر من پوهاند صاحب کاکر مکلف بدادن جواب میباشد.

شناخت من از شاغلی داکتر صاحب کاکر

محمد داود مومند

این جانب از زمانیکه داکتر صاحب کاکر به شمال کالیفورنیا منتقل گردیدند با ایشان از نزدیک معرفت و آشنایی حاصل نمودم و بارها از مصاحبت و مجالست شان اکتساب تلذذ نموده ام. داکتر صاحب از نظر فزیک یک شخص میانه قد و دارای جسامت میانه میباشد. رنگ جلدش مایل به سفیدی است مانند اینکه مخلوطی از رنگ گندمی شرقی و رنگ متمایل به سفید اروپایی باشد. موهای سرش سفید و دایم عینک ذره بینی به چشم دارد. وی یک آدم خوش سیما و دارای قواره نورانی میباشد. کاکر صاحب با وجودیکه از نظر سن و سال شاید نزدیک به نود سال باشد ولی از یک صحت فوق العاده عالی برخوردار بوده دارای حافظه قوی و از دید نورمال چشم برخوردار است. چشم بد دور. وی از نظر هیأت ظاهری به یک شخص متفکر و فیلسوف شباهت دارد.

داکتر صاحب ادم خوش صحبت - ظریف و بذله گو میباشد وی آدم مهمان نواز بوده و آرزو دارد دایم در مجمع دوستان حضور داشته باشد. در مجموع داکتر صاحب از یک شخصیت جذاب برخوردار است. وی خود را دایم به تمام مجالس و محافل سیاسی - ثقافتی عروسی ها و مراسم ترحیم میرساند. به سخن رانی در محافل علاقه خاصی دارند و معمولاً

سخن رانی شان طولانی و بعضاً خسته کن میباشد. وی آهسته و آرام و شمرده صحبت میکند و از تبارز احساسات اجتناب میورزند. داکتر صاحب کاکر در زمرهٔ داکتر صاحب نوزوی - داکتر صاحب کاظم داکتر صاحب کوچی و مورخ جوان و موشگاف داکتر صاحب عبدالرحمان زمانی از زمره قلم بدستان و سیمای روشناس شمال کالیفونیا به شمار میروند. خانم داکتر صاحب کاکر بی بی مریم یک زن نهایت مهربان با احساس و وطندوست است. بی بی مریم کاکر از حال اسفناک و رقت بار میرمن ها در کشور ما سخت رنج میبرد. میرمن کاکر در قسمت صنایع دستی از استعداد فراوان برخوردار است. ناگفته نماند که مریم کاکر وظیفه در ایوری کاکر صاحب را هم به عهده دارد و رنه بیچاره کاکر صاحب چی میکرده؟ خداوند سبب ساز است. فرزندان داکتر صاحب از شروع حکومت حامد کرزی به افغانستان رفتند. فرزند کلان شان به نام کاوون جان چندین سال مشاور حامد کرزی بود. همه شان به مشاغل مختلف اشتغال داشته و قرار معلوم دارای عواید سرشاری هستند. اگر اشتباه نکرده باشم کاکر صاحب بالغ بر بیست جلد کتاب به رشته تحریر کشیده است. من باری به ایشان پیشنهاد نمودم که با این سابقه اکادمیک که دارند بهتر خواهد بود که در یکی از پوهنتون های این منطقه وظیفه تدریس را به عهده گیرند و در معرفی تاریخ وطن خود مصدر خدمات بیشتر گردند. ولی کاکر صاحب بوظیفه نوشتن کتب در منزل علاقه بیشتر داشته و تا امروز به همین مشغله دوام داده اند. کاکر صاحب در قسمت آراء و نظریات خود به سویه نصوص آسمانی مصر است و هر نوع محاجه کنگاش - و ارایه ادله در برابر نظریات شان بی فایده و ابرام مزید برآن ممکن به بد بینی و کدورت شان بینجامد. موصوف در ارایه نظریات سیاسی نهایت محافظه کار بوده و به قول خود شان نمی خواهند برای خود دشمن تراش کنند.

کاکر صاحب برخلاف اکثریت نزدیک به اتفاق ملیگرایان و روشنفکران از اول تا آخر در حمایت حکومت حامد کرزی باقیماند. کاکر صاحب از نگاه طرز تفکر فلسفی به فلسفه ایدئالیسم اعم از سوژکتیف یا ابژکتیف اعتقاد نداشته و موجودیت شعور را در ماده تصدیق مینمایند.

کاکر صاحب به اعلیحضرت محمد ظاهر شاه و استاد پژواک چندان نظر مساعدی نداشته و شاهد موقف شان در زمینه می باشم. باری هم جناب شان در مورد علامه عبدالشکور رشاد گفتند که موصوف به استثناء علم عروض در بقیه علوم بی سواد بودند. کاکر صاحب به مورخ و نویسنده توانای کشور مرحوم میر غلام محمد غبار اعتقاد فراوان داشته و کرکتر مرحوم غبار را از نگاه استواری - متانت و وقار به کرکتر زعیم و مفکر بزرگ بشتون تبار محمد گل بابا مقایسه نمود.

کاکر صاحب شاید یگانه مؤرخ پشتون تباری باشد که در « بابا » مانند بعضی مؤرخین دری زبان از استعمال کلمه در مورد بنیان گزار افغانستان نوین « درانی » مورد احمد شاه بابای کبیر خود داری نموده و به استعمال کلمه مصراند. من باری در منزل یکی از دوستان از جناب شان در مورد سوال نمودم. کاکر صاحب در جواب برایم فرمودند که استعمال کلمه بابا در مورد شان به آفاقیت من صدمه میرساند. متأسفانه این کم سواد یعنی نگارنده این سطور تا امروز بدرک فرموده کاکر صاحب موفق نگردیده ام. ناگفته نماند من شنیده ام که کاکر صاحب یک کتاب نایاب خاطرات سردار محمد ایوب خان غازی را از سالیان متمادی در اختیار دارند اگر این افواه حقیقت داشته باشد امیدواریم جناب شان محتویات این کتاب را از طریق ویب سایت افغان جرمن انلاین در دسترس هم وطنان خود قرار دهند. در طول سالیان متمادی معرفتم با ایشان مطلب حیرت انگیزی که از زبان کاکر تقریباً مدت هشت سال قبل شنیدم این بود که کاکر صاحب ادعا نمود که حضرت سید جمال الدین اصلا از ایران است نه از افغانستان. نمی دانم کاکر

صاحب به حیث یک مورخ متبحر و نابغه و عاشق و مجنون افتخارات
تاریخی وطن روی چه دلایل

همچو ادعای را مینماید که موجب تحیر فراوان انسان میگردد. در اخیر این
مقال برای شان طول عمر بیشتر و صحت کامل آرزو مینمایم.

پای

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**